Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 145 (9899) | 1962 оной июниин 21, четверг | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Центральна Комитедhээ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумhээ, ССР Союзай Министрнүүдэй Соведhээ

СССР-эй Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй генеральна штабай начальнигай нэгэдэхи орлогшо, Варшавын договорто хабаададаг оронуудай Нэгэдэмэл Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй штабай начальник, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, армиин генерал Алексей Иннокентьевич Антонов 1962 оной июниин 18-да түргөөр үбшэлжэ наhа бараба гээд, Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, ССР Союзай Министрнүүдэй Совет гүнзэгы шаналалтайгаар мэдээсэнэ.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ · **СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ** · **ССР СОЮЗАЙ МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ**

...ҮХЭД МАЛШАД, МЕХАНИЗАТОРНУУД! ПАРТИ, ...РАВИТЕЛЬСТВАМНАЙ ШЭНЭ АМЖАЛТАДА УРЯАЛНА

Гүрэндэ hү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэхын түлөө тэмсэгты. **Пропашной ургамалнуу...й хойноhоо hайнаар харууhалагты.** Түрүү дүй дүршэл халан абагты!

* * *

hАЙН ШАНАРТАЙ hҮ ...ХЭЭР АБАХЫН ТҮЛӨӨ

...зоной ажана байдалые hай...ын тула манай парти саг ...анхарал табижа байдаг. ...жэл бүри орон доторнай ...ленна эд хэрэгсэл, хүдөө ...продуктнууд ехээр абтадаг ...hүүлэй жэлнүүдтэ гүрэнэй ...наймаанай эмхи зургаа... хүдөө ажахын продуктнуу...рад зондо урдынхиhаа ни...далдагдадаг болобошье, мяха, ...тоhо гэхэ мэтэ продуктнуу...оной эрилтэ хүсэд хангагда...

...дэй хэрэглэдэг энэ шухала ...олой зүйлнүүдые ойрын саг...дэлбэг болгохо зорилготой... партиин Центральна Комитет, ...правительство хэдэ хэдэн ...ябуулгануудые бэелүүлжэ...

...эй нэгэниинь—мяха, тоhо...далдан абтадаг үнэ сэнгые ...улхэ хэмжээн болоно. Эдэ ...нуудай үнэ сэнгэй дээшэл...олхозууд мал ажалаа хүгжөө... боломжоор бүри ехэ боло... ажалай хүндэ хүшэр хүдэл...оньhожоруулха, малай байра ...тэжээл бэлэдхэлгые эрид ..., колхознигуудай ажалай ... гуримшуулха байна бшуу. ... үедэ колхоз, совхозуудай ...рилэгшэд, мэргэжэлтэд, бү...хознигууд, совхозуудай хү...шэд гүрэнэй талаhаа, манай ...зүгhөө үгтэhэн энэ ехэ ту...ые зүбөөр хэрэглэхэ, үнэ ...дээшэлhэнэй эсэстэ олоhон ...түхэриг бүхэнөө аша үрэ ...ээр хэрэглэжэ, хүдөө ажахын ...нуудые улам ехээр абаха .... Энэ талаар КПСС-эй ЦК-...ССР-эй Министрнүүдэй Со...зүгhөө хүдөөгэй бүхы ажал-...коммунистнууд болон комсо...дта хандаhан бэшэг соо то...ор хэлэгдэнхэй.

... ажахын продуктнуудые ...ээр абахын түлөө парти, ...льствынгаа анхарал орол... харюу болгон, манай рес... хүдөө нютагуудай ажал... ажалаа хүгжөөхэ, мяха, ...лэ худалдаха түсэб, уялга... дүүргэхын түлөө оролдожо ...

...малдаа хүсэд хүрэхэ тэжээл ...э зорилгоор энэ жэлдэ та...й газар шэнээр хубаари... кукуруза, саахарай свёкло ...hаа нилээд ехээр таригда...үүшынхеэ 10 гара мянган ...орох, 2 мянга гаран га тэ...бобы таригдаба. Эдэ урга...й хойноhоо оролдосотой...ууhалжа, үндэр баян урга...ха, ниитын малда тэжээл ...эдхэхэ гээшэ колхоз, сов...нэй нангин хэрэг болоно.

..., совхозуудай малшад адуу ...най бэлшээридэ гаргажа, ... hааха, малаа таргалуул...хаар оролдожо байнхай. Тиигэбэшье үбhэ тэжээл, силос хомортой үбэлжэлгын болоhоной эсэстэ гүрэндэ hү худалдаха хахад жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ хангалтагүй байhаар. Республикамнай hү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб миил 53 процент дүүргээд байна.

Гүрэндэ hү худалдаха түсэб, илангаяа Хяагтын аймагта, хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ. Энэ аймагай ажахынууд гүрэндэ hү худалдаха түсэбөө хахадлаашьегүй байhаар. Мүн Захааминай, Баргажанай, Прибайкалиин колхоз, совхозууд энэ талаар ехэхэн гээгдэлдэ оронхой. Дэрээнэй, Хурамхаанай совхозууд, Карл Марксын, Ленинэй нэрэмжэтэ (Баргажан) колхозууд урда жэлэй энэ үеынхиhөө мүнөө гүрэндөө hү багаар худалдаад байна.

Гүрэндөө hү худалдаха түсэбэй хангалтагүйгөөр дүүргэгдэжэ байбашье, нилээд ехэ hүн ажахы доторой хэрэглэмжэдэ гээд гаргашалагдана. Республика дотор юрэнхы дээрэнь абаад үзэхэдэ, үнгэрhэн таба hарын туршада абтаhан hүнэй миил 65 процентнь гүрэндэ худалдагдаа. Загарайн, Баргажанай, Кабанскын аймагуудта энэнь 57—60 процент болоно. Гэхэтэй хамта hүнэй гашалха, гутаха ябадал али олон ушарна. Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, олохон ажахын хүтэлбэрилэгшэд гүрэнэй түсэб дүүргэлгэдэ үшөөл харюусалга багатайгаар хандана. Тэдэнэртэ нютагуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй, аймагуудай партиина, советскэ органуудай зүгhөө шанга эрилтэ табигданагүй гээшэ.

Энэ жэлдэ хура бороотой байжа, бэлшээриин ногоон хаа хаанагүй hайн. Тиимэhээ июнь hарада малаа оролдосотойгоор, үдэр hүнигүй адуулжа, үнеэдээ зүбөөр hаажа, абтаhан hүнэйнгөө 80—85 процентые гүрэндөө тушаажа шадабал, хахад жэлэй түсэб бэелүүлхэ арга бии.

Мүнөө үедэ ниитын ажахынуудта 90 мянга гаран үнеэд тоологдоно. Хэрбээ тэдэнэй толгой бүриhөө 8 литр hаажа, үдэртэ 6,5—7 литр hү гүрэндэ худалдабал, ажахы бүхэн гүрэнэйнгөө урдахи зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлхэ байна. Имагтал hаалишадай, мал адуулагшадай дунда эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри hайнаар ябуулжа, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй. hайнаар хүдэлжэ, hү ехээр hаажа байhан малшадые али болохоор урмашуулха шухала.

hү ехээр hааха хэрэгтэ жэжэ божо юумэн гэжэ байхагүй. Бэлшээреэ hэлгэжэ байжа үдэр hүнигүй адуулха, үнеэдые минеральна тэжээлээр хангаха, саг соонь уhалха гэхэ мэтын асуудалнуудта онсо анхаралаа табижа, үнеэн бүриhөө сүүдхэдэ хахад пүүд hү hаалга hаалишан бүхэнэй арюун хэрэг болоно.

Зунай зүлгэ ногоотой бэлшээриие зүбөөр хэрэглэжэ, үнеэдэйнгээ hү шэмэ нэмээжэ байhан ажахынууд олон. Сэлэнгын аймагай колхоз, совхозууд май hарын hүүлшын 10 хоногто, июниин эхеэр үнеэн бүриhөө үдэртэ 7 литрhээ дээшэ hү hаадаг болоо. Тиигэжэ тэдэнэр нёдондоной энэ үеынхиhөө нилээд ехэ hү hаажа, гүрэндөө худалдажа байнхай. Аймагай партийна, советскэ органууд hаалишадай дунда социалис мүрысөө оролдосотойгоор дэлгэрүүлжэ, мүрысөөнэй дүнгүүдые саг соонь согсолжо, үнеэдээ hүниндөө адуулалсажа, иимэ амжалта түйлаа бшуу.

Зүгөөр олохон ажахынууд hү ехээр hааха арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэжэ шаданагүй. Олонхи колхоз, совхозуудта үнеэд сүүдхэдэ оройдоо 10—12 час адуулагдана. Жэшээнь, Тарбагатайн Калининай нэрэмжэтэ колхоз үдэр бүри Улаан-Үдэ городто hайн шанартай hү үгэжэ байха даабаритай. Теэд энэ колхозой hаалиин хоёрдохи фермэдэ (даагшань В. В. Котовщиков, зоотехник Н. С. Трявкина) үдэрэй гурим баримталагданагүй. Үглөөгүүр үнеэдээ бэлшээридэ 7 часта гаргаха аад, арай шамай 9-дэхи часта гаргана. Үнеэд hүниндөө адуулагданагүй. Үнеэдынь дээрээ хушалтагүй, задагай хашаа соо байлгагдажа hаагдана. Тиимэhээ hүн муухай болоно, hүн саг соогоо hэбэрээгдэнэгүй. Эдэ бүгэдын эсэстэ фермын тушааhан hүн саг үргэлжэ гашална. Жэшээнь, майн 31-дэ 900 литр, июниин 1-дэ 450 литр hүн гашалаа. Мүн иимэрхүү баримтанууд тус аймагай бусадшье ажахынуудта үзэгдэнэ. Муу шанартай hү тушаахадань, hүнэй комбинадай хүдэлмэридэ бэрхэшээл ушаруулна, арад зониие hайн шанартай hүөөр хангаха хэрэгтэ тойбо татагдана бшуу. Тэрэшэлэн Онохойн, «Эрдэм», Суулгын, Шергинскэ совхозуудhаа гашалангир hүн ороно.

Гүрэндэ муу шанартай hү тушааhан ажахынууд өөhэдөөшье ехэхэн гарзада ороно. Нёдондо «Эрдэм» совхоз гүрэндэ муу шанартай hү тушааhан дээрэhээ 2750 түхэриг мүнгэ бага абаа. Байгша ондо энэнь 269 түхэригтэ хүрөө.

hүнэй гашалха ябадал зарим ушарта hүнэй комбинадай (директор нүхэр Дамбуев, главна инженер нүхэр Пугина), 5-дахи АТК-гай (начальнигынь нүхэр Кураев) гэмээр болодог. Эдэнэр hү зөөхэ автомашинануудые графигай ёhoop ябуулдаггүй байна. Энэ ушарhаа hүн саг соогоо абаашагданагүй ха юм. Тус комбинат hаалиин фермэнүүдые hүнэй шанар тодорхойлхо түхеэрэлгэнүүдээр хангынагүй.

Мүнөө үедэ ажахы бүхэндэ hү hаалгые, гүрэндэ худалдалгые эрид дээшэлүүлхэ тодорхой хэмжээ ябуулганууд хараалагдаха зэргэтэй. Энэ талаар нютагуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд тэдэнэртэ туhаламжа хүргэхэ үүргэтэй. hаалиин фермэ, гүүртэ, hаалишан бүхэндэ hарын дүүрэтэр хэды шэнээн hү hаажа, гүрэндэ тушаахаб гэжэ тодорхойлхо шухала. Тиигэжэ тодорхойлhонойнгоо hүүлээр бии байгаа арга боломжонуудаа бэелүүлхэ талаар эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри хэгдэхэ ушартай. Нэн түрүүн үнеэд уhалууряар хангагдаха, тэдэниие адуулха үдэрэй гурим наринаар баримталагдаха, малые hүниин сагта адуулха эрилтэ табигдана. Гэхэтэй хамта, hаагдаhан hүн hайнаар бүридхэгдэхэ, hү иишэ тиишэнь гаргашалха, гутааха ябадалда эсэс табигдаха ёhотой. Тиихэдээ саг үргэлжэ hүнэй тоhолигые дээшэлүүлхэ асуудал анхарагдаха болоно.

hайн бэлшээритэй энэ жэлэй зунай сагые хүсэдөөр хэрэглэжэ, hү ехээр hааха гээшэ малшан бүхэнэй нангин уялга мүн. Мүнөө үедэ үдэр саг бүхэн үнэтэй. Парти, правительствынгаа Хандалгада бодото ажалаараа харюусажа, гүрэндэ hү худалдаха түсэбөө дүүргэхын түлөө бүгэдөөрөө тэмсэе.

Н. ДОРОФЕЕВ,
КПСС-эй обкомой хүдөө ажахын таhагые даагшын орлогшо.

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

...2 оной май hарада hү ехээр абажа гүрэндэ ...лдахын түлөө аймагуудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүн тухай

...оной үнгэрhэн май hара...эр абажа, тэрэниие гүрэн...эр худалдахын түлөө рес... аймагуудай дунда дэлгэр...алис мүрысөөнэй дүн ха...д, КПСС-эй обкомой бюро, ... АССР-эй Министрнүүдэй ...мэ тогтообо:

...энэй аймагта (КПСС-эй ... секретарь нүхэр **Сереб...** аймгүйсэдкомой түрүү...эр **Таханов)** КПСС-эй об... республикын Министрнүү...й дамжуулгын Улаан туг, ...гэй нэгэдэхи мүнгэн ...ха. Тус аймагай ажахы...дэ hү худалдаха май hа...эб 100,6 процент дүүр...оной энэ үеынхидэ ор... процентээр ехэ hү Эхэ...бэ.

Республикын бусад аймагуудай нэгэниинь шье hү абаха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргээгүй дээрэhээнь дамжуулгын Улаан туг, хоёрдохи мүнгэн шан барюулагдаагүй.

hү hаалияа зарим тэды дээшэлүүлжэ, байгша оной май hарада нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 40—66 процентээр ехэ hү гүрэндэ худалдаhан Сэлэнгын, Бэшүүрэй, Тарбагатайн, Мухар-Шэбэрэй, Яруунын, Хориин аймагууд муу бэшээр хүдэлөө гэжэ тэмдэглэгдээ.

2. Захааминай, Загарайн, Хяагтын, Ахын, Прибайкалиин аймагууд энэ жэлдэ үнгэрэгшэ жэлэй май hарынхида орходоо hү hаалияа доошолуулжа, тэрэниие гүрэндэшье багаар худалдаа гэжэ эндэхи райкомууд болон аймгүйсэдкомуудта hануулагдаба.

* *

Хэмжээ ябуулганууд хараалагдана

Хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ, коммунистнууд болон комсомолшуудта КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хандаhан бэшэгтэй совхозоймнай хүдэлмэришэд танилсажа байна. Тиихэ зуураа, мяха, hү болон бусад продуктнуудые абалгаяа эрид ехэдхэхэ арга боломжонууд элирүүлэгдэжэ, фермэ, гүүртэ, отара бүхэндэ тодорхой хэмжээ ябуулганууд хараалагдажа байнхай.

Түбхын түрүүндэ зунай зүлгэ ногоон дээрэ малаа hайса бэлшээн таргалуулжа абаха зорилготойбди. Тиимэhээ малаа үдэр hүнигүй адуулжа, эбэртэ бодо малай шэгнүүр сүүдхэдэ 800—1000 граммаар, хонидые—150—200 граммаар нэмээхын түлөө малшаднай оролдожо эхилээ.

Мүн үнеэдээ оролдосотой hайнаар, түхэреэн сүүдхэ дотор адуулжа, гүрэндэ hү худалдаха хахад жэлэй түсэбөө болзор соонь дүүргээд, энэ жэлэй түсэбые октябриин 1 болотор бэелүүлхэ хүсэлтэйбди. Совхоз доторoo эрхимлэжэ ябаhан Цайдамай гүүртэ (даагшань Пыл Бимбаев) мүнөөшье дунда зэргээр сүүдхэдээ 9 литр хүрэтэр hаана.

Энэ жэлэйнгээ түсэб, уялгануудые үлүүлэн дүүргэхын хажуугаар, хойто жэлдэ байгша онойхиhoo хоёр дахин ехэ мяха, 1,5—2 дахин ехэ hү абахаар хараалнабди.

И. СОКОЛОВ, Сэлэнгын совхозой зоотехник.

Хама-Цырен Намсараев, Базар Цыдыпов, Пурбо Гумпылов гэгшэд энэ жэлдэ 187 гектарта кукуруза тарижа, гектар бүриhөө 700 центнер буурсагтай набша намаа суглуулжа абаха зорилго урдаа табинхай. Мүнөө эдэнэр тарилгаяа богони болзорто дүүргээд, ургасынгаа хойноhoo харууhалжа байнхай.

Пурбо Гумпылов кукурузынгаа тарилгые хоёрдохёо борнойлжо дүүргэхэеэ байна. Түрүүшын борнойлгые Хама-Цырен Намсараев хэhэн юм.

Зураг дээрэ: Хяагтын «Дружба» колхозой кукурузашад (зүүн гарhаа) П. Гумпылов, Х.-Ц. Намсараев, Б. Цыдыпов.

С. Климовэй фото.

* *

Оролдоол hаамнай, ургаса абтаха

Энээнhээ урагша Худан, Хэжэнгын голдо хабартаа, зунай эхеэр хура бороо мүртэй оронгүй, наран шангаар шаража, ургамал ногоо абаhаар гандахаяал hанадаг байгаа гээшэ.

Харин энэ жэлдэ үбэлдөө саhан ехээр ороод, газарнай шииг нойто ехэтэй байгаа. Мүн үнгэрэгшэ май, июнь соошье хура бороо таhалдаагүй.

—Одоол мүнөө жэлдэ орооhо тараан ургахань гээшэ,—гэжэ манай нютагаархин баяртайгаар хөөрэлдэнэ.

Теэд газарай хэршье шиигтэй байбашье hаань, ургамалай hайнаар ургахын тула наран хэрэгтэй ха юм. Июнь гараhанhаа хойшо манай эндэ мүртэй халуун дулаан үдэр болоогүй. Тиимэhээ кукуруза, саахарай свёкло гэхэ мэтэ дулаанда дуратай ургамалнуудай гараса зарим тэды удааржа байна. Бидэ бүхы 1400 гектар кукурузаяа июниин 6-да тарижа дүүргээ hэмди. Теэд мүнөө энэ hарамнай 15 болобо, бүри түрүүн тариhан кукурузамнай hаял эндэ тэндэ бултайжа эхилээ. Үнэндөө дулаан байгаа hаань, кукуруза 7-8 хоног соо жэгдэ hайнаар гараха ушартай ха юм. Харин ургамалай дайсад, буртаг үбhэн ургасатай үрдилдэhэндэл, түргэн гарана.

Байгаалиин иимэ бэрхэтэй байдал манда тохёолдуулаад байхада, кукурузашаднай урма зоригоо хухарнагүй, ургасаяа буртаг үбhэнhөө хамгаалха, газарыень зөөлэрүүлжэ үгэхэ гэхэ мэтэ хүдэлмэри улам оролдосотойгоор, эсэшэ сусашагүй ябуулна.

Жэшээлхэдэ, совхозой хоёрдохи отделениин залуу кукурузашан Борис Бастуев 100 гектар газараа тарижа дүүргэмсээрээ, дээгүүрнь «таамагаар» борнойлоод, hаянай ургасынгаа гаража эхилхэдэ, дахин борнойлжо байна. Мүнөө тэрэнэй даадаг тараалан дээрэ нэгэшье буртаг үбhэ, үрмэдэhэгүй, тэгшэ зүб квадрадууд иишэ тиишээ зурыжа захалаа.

Тэрэшэлэн дүрбэдэхи отделениин дүршэлтэй кукурузашан Владимир Данилов кукурузаяа тарижа дүүргэмсээрээ, газараа хүндэ катогоор нягтаруулан жэгдэлээд, борнойлжо оронхой. Мүн табадахи отделенидэ Тимофей Павловай даадаг звеногой кукурузашад ургасын хойноhoo харууhалха хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулна.

Июниин 20 болотор бүхы кукурузынгаа ургаса борнойлжо дүүргээд, нэгэшье үдэрөөр хожомдонгүй, зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэжэ захалхамнай. Тингэжэ буртаг үбhэ, үрмэдэhэндэ «үндыхэ» забда үзүүлэнгүй үгы хээд, ургасаяа сэбэр байлгажа, газарайнгаа шииг нойто барижа шадабал, бүхы газар дээрэhээ гектар бүриин 250 центнер ургаса абахамнай лабтай.

Тиихэдэ энэ жэлдэ 1000 гаран гектарта наран сэсэг таринхайбди. Тэрэнэйнгээ хойноhoo hайн харууhа хэжэ, элбэгээр ургуулха зорилго табигдана. hаянай саахараймнай свёкло жэгдэ барагаар гаража байнхай. Түрүүн тэрэнээ дээгүүрнь хүндэлөөшэнь борнойлоод, hүүлдэнь гүйхэншэгөөр зурууд хоорондын элдүүрилгэ (шаровко) хэхэбди. Тиигэжэ буртаг үбhэ, үрмэдэhыень сэбэрлээд, хүрьhыень зөөлэрүүлжэ үгөөд, букетировко (эшыень хоёр тээhээнь шоройгоор хашаха) хэхэбди. Мүн үлүү эшыень холдолжо, ургасаяа шэнгэрүүлжэ үгэхэ гээшэ тон харюусалгатай, хүндэшье хүдэлмэри байна. Энээндэ эртээнhээ оролдосотойгоор бэлдэнэбди.

А. Тайнов,
Хориин аймагай Хэжэнгын совхозой главна агроном.

РУМЫНИИН АЖАЛШАД СОВЕТ АЙЛШАДАА ХАНИ ХАЛУУНААР УГТАНА

* *

Совет-румын хэлсээнүүд эхилээ

Бухарест, июниин 18. ТАСС-ай корреспондентнүүд Д. Бочаров, К. Кравченко мэдээсэнэ:

Советскэ Союзай, Румыниин Арадай Республикын партийно-правительственна делегацинуудай хоорондо Республикын ордон соо мүнөөдэр хэлсээнүүд эхилбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, ВЦСПС-эй Түрүүлэгшэ В. В. Гришин, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Казахстанай компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Д. А. Кунаев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай таhагые даагша Ю. В. Андропов, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Молдавиин компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь И. И. Бодюл, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Украинын компартиин Одессын обкомой нэгэдэхи секретарь М. С. Синица, Дагестанай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Р. А. Эльдарова, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, совет-румын хани барисаанай бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ, РСФСР-эй гэгээрэлэй министр Е. И. Афанасенко, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-hээ Румыниин Арадай Республикада байдаг элшэн сайд И. Г. Жегалин совет талаhаа хэлсээнүүдтэ хабаадана.

Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, РНР-эй Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ Г. Георгиу-Деж, РНР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ И. Г. Маурер, РРП-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Г. Апостол, политбюрогой гэшүүд, РРП-гэй ЦК-гай секретарьнууд Киву Стойка, Н. Чаушеску, политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РРП-гэй ЦК-гай соёл культурын, пропагандын таhагые даагша Л. Рэуту, РРП-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо Ш. Войтек, РРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо А. Бырлэдяну, Гадаадын хэрэгүүдэй министр К. Мэнеску, РРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, Госпланай түрүүлэгшэ Г. Гастон Марин, РРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, РНР-hээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Н. Гуинэ гэгшэд Румыниин делегацида ороно.

Хани ёhоной, аха дүүгэй оршон байдалда хэлсээнүүд боложо байна.

* *

Совет айлшад Бухарестын түмэр замшадтай уулзаба

БУХАРЕСТ, июниин 19. ТАСС-ай тусхай корреспондент Д. Бочаров, К. Кравченко мэдээсэнэ:

Н. С. Хрущев толгойлогшотой советскэ партийно-правительственна делегаци Бухарестын «Гривица Рошие» заводой хүдэлмэришэдтэй мүнөөдэр уулзаба. Г. Георгиу-Деж, И. Г. Маурер, Н. Чаушеску, Г. Апостол болон бусад тусхай тушаалтай хүнүүд делегациин гэшүүдые үдэшэжэ ябаба.

Энэ заводой хүдэлмэришэд хуушанай Румыниин дарлагшадтай сэхэ шууд тэмсэhэн юм.

Энэ предприятиин хүдэлмэришэд заводойнгоо үүдэндэ совет айлшадые угтажа байба. Заводой директор Думитру Мирон үнинэй хүдэлhэн хүдэлмэришэдөө, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые Никита Сергеевич Хрущевтой танилсуулаа. Совет айлшад, тэдэниие үдэшэжэ ябаhан хүнүүд заводой хүтэлбэрилэгшэдтэй хани ёhoop хөөрэлдэбэ. Предприятиин коллективэй ямараар ажаллажа байhан, хүдэлмэришэдэй ямар салин хүлhэ абадаг, эндэ ямар продукци гаргадаг тухайнь Н. С. Хрущев hонирхобо.

Удаалуулан советскэ делегациин гэшүүд, эдэниие үдэшэжэ ябаhан хүнүүд вагон заhабарилдаг, механическа цехүүдые хараа. Советскэ делегациин толгойлогшо Н. С. Хрущев гэндэхи хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдөө.

Предприятиие хараhанай hүүлээр Н. С. Хрущев заводой коллективтэ бэлэгүүдые бариба.

Вагон заhабарилдаг цех соо арба мянгаад хүдэлмэришэдэй хабаадалгатай митинг болобо.

Нүхэр Н. С. Хрущевой, советскэ делегациин гэшүүдэй, Румыниин хүтэлбэрилэгшэдэй ендэр дээрэ гарахадань, тэндэ байhан хүн зон нэрьесэ альга ташажа, юрөөл үгэнүүдые хэлэжэ угтаба.

Заводой партийна организациин секретарь Николае Александру, заводой директор Думитру Мирон, 1933 оной тулалдаанда хабаадаhан хүдэлмэришэн Думитру Штефанеску гэгшэд совет арадай түлөөлэгшэдые амаршалаа.

Г. Георгиу-Деж hүүлдэнь үгэ хэлээ.

Советскэ делегациин толгойлогшо Н. С. Хрущев микрофоной хажууда ерэбэ. Нүхэр Хрущевой тодо hонсороор хэлэhэн үгые суглаагшад ехэ анхарал, дэбжэлтэтэйгээр шагнаа.

Нүхэр Г. Георгиу-Деж, Н. С. Хрущев гэгшэдэй үгэ хэлэжэ байхадань, «Ура!» хашхаралдаа. «РНР—СССР!», «РРП—КПСС!», «Бидэнэр ажаллахабди, тэмсэхэбди, эб найрамдал хамгаалхабди!» гэhэн үгэнүүдые тэдэнэр хэлэбэ.

Коммунис ажалай фермэдэ

Сагаан эдеэнэй булаг дээрэ

Аяар холоhоо, бүри хангил үндэр Хамар Дабаанай оройhоо шахуу эхи абажа, хэдэн олон хада хабшалнуудай хоорондуур харьялан урдажа ерэhэн багахан голой эрьедэ Еланиь гэжэ ехэ тосхон оршодог.

Эндэhээ тээ урагшаа модо тухай ябаад байхада, хабсагай шулуун хадада тулгажа гэхээр түхеэрhэн үхэр малай ута сагаан олон байра, шифер хушалтатай шэнэхэн гэрнүүд, шобхо оройтой силосэй башнинуудшье харагдаха. Энэмнай Кабанскын аймагай «Байкальский» совхозой хоёрдохи отделениин hаалиин фермэ гээшэ. Жэгтэй гоё газарта түбхиншэhэн фермэ байна даа. Зүүн тээгүүрнь үнөөхи түргэн урасхалта, тунгалаг уhатай голнай мэлмэрнэ. Урдуурнь хадын боорёор сэсэглэн намаалжа байhан мойhото, уляангир мододые хаража ханахаар бэшэ.

Теэд хүнэй эгээл hайшааха, магтаха, hонирхохоор юумэн эндэ юуб гэхэдэ, коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн тус фермын hаалишад, малшад, тэдэнэй хэжэ, бүтээжэ байhан hайн hайхан хэрэг, түрүү онол арга, мэргэжэл шадабарнь ха юм даа. Тиимэhээ энэ фермынхидэй ажал хүдэлмэри тухай хараhан, дуулаhанаа хэдэн үгөөр хөөрэхэ ёhотой болонобди.

Нэгэ бага хөөрүүлэн тагажа хэлээ hаа, эндэ түрүүшынхеэ ерэhэн түлгүү хүнэй төөришэмэ гэхээр. Баруулжа, зүүлжээ гонзойhон, хоорондоо холбомол хоёр ехэ байра, тээ саанань тугалай томо гэгшын хашаа, үбhэ тэжээл буйлуулха машина, түхеэрэлгэнүүд, шанха өөдөө ёдойhон силосэй башнинууд, мүн хажуу тээнь хаhатай зохидоор бариhан хамтын байра, столово гэхэ мэтэ бии. Юрэдөө, энэмнай ямар нэгэн завод, фабрика гээшэ гү гэжэ hанахаар.

...Үглөөнэй наранай уула хадын оройгоор бултайжа, үргэн дайдаар элдэб жэжэхэн шубуудай эгэшэг гоёхон аялгаяа эхилжэ байхада, энэ фермэдэшье баhал мандаhан шэнэ үдэрэй угтамжын ажалай хүсэтэ хүгжэм зэдэлжэ захална. Үнеэдэй уужам ехэ байра соо электро-машинын нэгэ жэгдэхэнээр хүүехэ абяан замханагүй. Хоёр байрые хоорондуурнь холбоhон таhаг соо ороходо, тэг дундань үнөөхи олондо суурхаhан оньhон хүсэтэ «ёлочка» тодхоотой байна. Тэрэнэй хоёр тээгүүрхи саха хаалта соо танжагар тарган, томо дэлэнтэй үнеэдые найма-наймаарнь оруулжа, бэе бэедэнь хашалдуулан, бултыень hөөлжүүлэн харуулжа байлгаад, хаажархинахай. Тэдэнэй тэг дунда доошонь гүнзэгырүүлжэ малтаhан нүхэн соо саб сагаан халаадтай хоёр залуухан басагад сүлөө тухагүй хүдэлнэ. Тэрээнhээ урагшаа баhа нэгэ тиимэ түхеэрэлгэдэ үшөө 8 үнеэн hаагдажа байна.

hайса адаглажа харахада, энээнине «ёлочка» гэжэ зон зүб лэ нэрлээ гээшэ ха. Хасууриин сагдуулай hалаа шэлбүүhэн хаа хамаагүй бэшэ, харин өөдөө хушууран зүг шэгтэйгээр, бэе бэедээ дүтэхэнэ ургадаг ха юм. Тэрээн шэнги үнеэдшье эндэ баhал тиимэ гуримтайгаар байлгагдана бшуу.

Эндэ хүдэлжэ байhан залуухан басаган Людмила Тарасовагай хажууда ошоходомнай, тэрэ захада байhан хүгэреэгшэ үнеэнэйнгээ дэлэндэ бүлеэхэн уhа шлангаар хаюулжа, хэды еды угаагаад, эльбээд, аршаад, оньhон түхеэрэлгынгээ аягануудые хүхэндэнь угалжархина. Тиихэлээрнь, ямар нэгэн амитанай хүсэтэйгөөр ээлжээ эхигүй хүлд-хүлд байса гудамхижа байhандал боложо, дээрэхи шэл амhартахан соогуур шахагдан гараhан hүнэй хөөhэтэн байхань харагдана. Мүн удаадахи үнеэдэй хүхэндэ аппарадууд баhал тингэжэ угалагдаад, hүншье зай забhаргүй гаражал захалба хэбэртэй.

— Үнеэдээ ингэжэ оньhон аргаар hаадаг болоhоор ехэл амараабди. Энээнhээ урагша хүн бүхэнэй 10—15 үнеэдые hаагаабди гэжэ нюрга hээр, дала мүрэйнгөө хуянташатар, хэдэн час соо шобторжо, тулигдагша бэлэй. Хүнэг hандали хоёрые гарhаа hалгааха аргагүй ябахаш. hааhан hүеэ зөөжэ сагаа гээдэг hэмди. Талаан буруулаа hаа, hүеэнии үхэр мал дайраад, адхуулжархиха. Мүнөө тэрэ мэтэ тухай hанаагаашье зобохоёо болёобди,—гэжэ фермын үншнэй hаалишан Анна Степановна Селиванова хэлэнэ.

Нээрээшье эндэ хүнэг, hаба бариhан нэгэшье хүн харагданагүй. Теэд hаагдаhан hүнииинь хайшаа ороно гээшэб гэжэ гайхаhан янзатай байхадамнай, залуухан hаалишан басаган Антонида Ануфриева тодожо абаад:

— Эдэ сорго хоолойнуудые харана гүт? Машинаар hаагдаhан hүн тэдээгээр дамжуулагдан, хүргэгдөөд, тусхай шүүрээр сэбэрлэгдэжэ, сагшаа ехэ цистернэ соо сугларжа байдаг. Тингээд тэндэhээ автомашинаар бэлэдхэлэй пунктда сэхэ ябуулагдадаг юм,—гэжэ ойлгуулна.

Үнэхөөрөө ингэжэ хүнэй гарта ойроо хүртэнгүй, агаар болоод, элдэб шэбхэ, шоройшье оруулагдангүй ошоходоо, hүн али тухай сэбэр байгаа гээшэб.

— Энэ баруун хажуугай үнеэднай hаагдажа дүүрэбэ ха, тэдэнээ гаргая,—гээд hаалишан Людмила Тарасова hүнэй гарахые шэлэй забhараар нарииаар адаглажа байhанаа, аппарадуудаа үнеэдэйнгээ хүхэнhөө түргөөр мулталжа, станогой үүдэ нээгээд, тэдэнээ гаргана. Тингээд дээрэhээ hанжажа байhан ооhор татаадхихадань, кормушкануудсоо хэрэгтэй ороохо тарянайнь зүйл гоожоно.

Тэрэ hамбаанда үшөө 8 үнеэд ерээд, өөhэдөө байра байрадаа орожо, кормушка соохи тэжээл эдижэ, номгоноор зогсонод.

— Түрүүн hураагүй байхадаа, үнеэднай эндээ орожо үгэхэгүй, мүргэлдэжэ, хайралдажа тухашараагаа hэн. Зарим үхэр hү шэмэеэшье татаа. Теэд үнеэднай оньhон аргаар hаалганагүй, hү шэмээ татана гээд энээнээ орхихо бэшэ хадаа, тэдэнээ hургаха, дадхаахын тула шадалаараа оролдоо, тэмсээ зон аабзабди даа,—гэжэ ахалагша hаалишан Анна Селиванова дарууханаар хөөрэнэ.

— Мүнөө эгээл 10 минута соо 16 үнеэн hаагдана. Харин гараар hаахадаа, хүн бүхэн 16 үнеэ 1,5—2 час, заримдаа 3 час соо шобторжо, арайхан гэжэ хойнонь гарадаг байгаабди,—гэжэ залуухашье hаа, 4 жэлдэ hаалишанаар хүдэлhэн Антонида Елизова хэлэнэ.

Фермын hаалишадай ажалдаа түрүү онол арга нэбтэрүүлхын тула үнэн зүрхэнhөө оролдожо, эсэшэ сусашагүйгөөр оролдожо, хэhэн хүдэлмэринь хии талаар ошоогүй. Мүнөө эндэ 2 туhалагшадтай 4 hаалишан хамта 250 гаран үнеэ хашалгүй hаагаад байна. Ингээд зундаа фермэдээ оройдоол 4 hаалишад үлэжэ, тус тустаа 75 үнеэ даажа абаад хүдэлхэ юм. Тиихэдэ тэндэ нилээд олон шэнэ гунжад нэмэжэ үгтэхөөр харааалагдана.

Шэнэ гуримаар хүдэлжэ, үнеэдээ оньhон аргаар hаадаг болоходоо хүн бүхэнэй ажалай бүтээсэ эрид дээшэлээ, абтаhан hүнэйнь өөрынь үнэ сэншье хараа байса хямдараа. Жэшээлхэдэ, эндэхид байгша оной үнгэрэгшэ 5 hара хахадай туршада хамта 1841 центнер hү hаагаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 400 центнерээр ехэ hү абаhан байна. Мүн фермэдэ абтаhан hүнэй центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн гараар hааhанда орходоо 1 түхэриг 30 мүнгэ шахуу хямдараа. Тиихэдэ фермын түрүү hаалишад Людмила Тарасова, Антонида Елизова, Анна Селиванова гэгшэд үнгэрэгшэ 5 hарын туршада 15—20 тонно hү hаажа тушаагаа юм. Тэдэнэр үнеэн бүриhөө сүүдхэдээ хахад пүүдhээ доошо бэшэ hү hаахын түлөө хамаг хүсэ, мэргэжэл шадабаряа зорюулжа, эршэмтэйгээр мүрысэн ажаллана.

Фермын hаалишадай үнэн шударгы, оролдосото ажалаараа hанаhан, зориhондоо хүрэжэ, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгада харюу болгон, саашадаа сагаан эдеэ улам ехээр, булаг шэнгеэр бурьялуулан дэлбэрүүлхэ байhандань лаб этигэхээр.

М. Намжилов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Ёлочкымнай» ёhотойл эзэд — залуу hаалишад: (зүүн гарhаа) Павла Елизова, Антонида Елизова, Людмила Тарасова, Антонида Ануфриева.

Г. М. Димитровэй түрэhөөр 80 жэл гүйсэhэнэй ойдо зорюулагдаhан Москвагай олониитын баяр ёhололой суглаан

МОСКВА, июниин 18. (ТАСС). Болгар арадай агуу ехэ хүбүүн, уласхоорондын коммунис, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал-ябуулагша Г. М. Димитровэй түрэhөөр 80 жэл гүйсэhэнэй ойдо зорюулагдаhан ниислэлэй олониитын баяр ёhололой суглаан мүнөөдэр болобо.

Москвагай предприятинуудай, барилгануудай хүдэлмэришэд, партийна, советскэ, профсоюзна, комсомолой хүдэлмэрилэгшэд, Россин революционно хүдэлөөндэ хабаадагшад, соёл культурын ажал-ябуулагшад Союзуудай байшангай Колонно зал соо суглараба. Ниислэлэй дээдэ hургуулинуудта hурадаг болгар hурагшад, зарим дипломатическа түлөөлэгшэнэрэй толгойлогшонор тэндэ байба.

КПСС-эй Центральна Комитедэй секретарь, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь П. Н. Демичев суглаае нээгээ.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь О. В. Куусинен элидхэл хэбэ.

—●—

И. А. Гончаровой дурасхаалда

МОСКВА, июниин 19. (ТАСС). И. А. Гончаровой түрэhөөр 150 жэлэй ойдо зорюулагдаhан үдэшэ литераторнуудай түбэй Байшанда үсэгэлдэр болобо. И. А. Гончаров хадаа ухаатай сэсэн литератор, ородой ажабайдалые зураглан харуулдаг уран зохёолшо байгаа гээд Л. Соболев үдэшые нээхэдээ тэмдэглээ. Энэ уран зохёолшын зохёолнуудые уншахадаа хүн зон hайн hайхан юумэ сэгнэдэг, худал хуурмаг юумэ үзэн ядадаг болоно. И. А. Гончаров «Фрегат «Паллада» гэhэн очеркнууд соогоо холын оронуудые дарлалта мүлжэлгэдэ байhан арадуудай ажабайдалые тон түрүүлэн харуулhан юм.

И. А. Гончаровой ажабайдал, ажал хүдэлмэри тухай элидхэлые уран зохёолшо М. Поляков хэбэ.

Түрэл орон дотормнай

ПОЛЬШОhОО ЕРЭhЭН АЙЛШАД

БРАТСК. (ТАСС). РСФСР-эй гол мүрэнэй флодой министерствын уряалаар Польшын Арадай Республикын уhанай ажахын центральна комитедэй түрүүлэгшэ Януш Грохульский ерэhэн юм. Мүнөө нүхэр Грохульский Братск городто айлшалба. Польшоhоо ерэhэн айлшан Новосибирск ГЭС-ые хараа, Енисей мүрэн шадар ябаа. Ангар мүрэн дээрэ баригдажа байhан дэлхэй дээрэхи эгээ ехэ гидроэлектростанциин барилгатай холын айлшан танилсаба. Зүүн Сибириин пароходствын хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзахаяа нүхэр Грохульский Эрхүү город ошобо.

17 МЯНГАН ТОННО ГАХАЙН МЯХАН ГҮРЭНДЭ ТУШААГДАХАНЬ

ПЕТРОПАВЛОВСК. (ТАСС). Хойто Казахстанай областиин үргэн уужам тала дайдаар малые зундаа түлжүүлхэ шэнэ байранууд түхеэрэгдэнэ. «Миролюбовский» совхоздо 14 иимэ байра, «Токушинский» совхоздо 23 байра түхеэрэгдэhэн байна.

Мүнөө областиин совхоз, колхозуудта мал зундаа түлжүүлхэ, шахаха 400 гаран тусхай байранууд бии болгогдобо. Эдэ байранууддта хамтадаа 247 мянган гахай шахагдаха юм. Тиигэжэ нёдондо жэлэйхиhээ хоёрhоо үлүү дахин ехэ гэхэ гү, али 17 мянган тонно гахайн мяхан гүрэндэ тушаагдаха.

БАКУГАЙ ТАБЯАД НЕФТЯНИГУУД СИБИРЬТЭ ХҮДЭЛХЭЕЭ ЕРЭБЭ

БАКУ. (ТАСС). Сибириин ашагта малтамалнуудые ашаглалсахаяа Азербайджанай залуу бүлэг мэргэжэлтэд үсэгэлдэр Баку городhоо гараба. Республикын ниислэлэй хүбүүд, басагад нүхэдөө үдэшэhэн байна. Эрхүүгэй областиин нефть абадаг газарнуудые эдэнэр ашаглалсаха юм.

Залуу мэргэжэлтэдэй отряд табяад хүнhөө бүридэнэ. Эдэнэр харюусалгата ажалайнгаа нюусые эрхимээр мэдэхэ хүнүүд юм. Тэдэнэй дунда далай шадар нефть абагшадай түлөөлэгшэ, үрэмдэгшын орлогшо Магомед Дадашев, инженернүүд Тельман Рзаев, Анатолий Ниценко болон бусад бии.

Азербайджанhаа эльгээгдэhэн эдэ нефтянигууд Сибирьтэ үни удаан ажаллахаар ерэбэ. Тэдэнэй олонхинь бүлэнэртэеэ гараа.

ЗҮРХЭНДЭ ТАБИГДАХА ХЭМЭЛ КЛАПАН

Украинын научно-шэнжэлхы институдай научна хүдэлмэрилэгшэ Ю. Н. Кривчиков зүрхэндэ табигдаха хэмэл клапан бүтээбэ. Ленинскэ шангай лауреат Н. М. Амосов энэ хүдэлмэриень хүтэлбэрилэн ябуулаа.

Зүрхэнэй энэ клапаниие тефлон гэдэг синтетическэ зүйлөөр хэhэн байна.

Хэмэл энэ клапанаа малай зүрхэндэ табижа туршаа. Тиихэдэнь энэнь ямаршьегүй hайнаар хүдэлбэ.

Энэ хэмэл клапаниие зүрхэеэ үбшэлhэн хүндэ табиха зорилготой.

ШЭНЭ ЗҮЖЭГ

ЯКУТСК. (ТАСС). Яхадай АССР-эй бии болоhоор 40 жэл гүйсэhэнэй ойдо зорюулагдаhан «Нүхэр Максим» гэжэ шэнэ зүжэг ородой драматическа театрта харуулагдаба. Яхадай драматург С. Данилов энэ зүжэгые бэшэhэн байна. Яхадай элитэ ехэ революционер М. Амосовой ажал ябуулга, тэрэнэй Ленинтэй Кремльдэ уулзаhан тухай энэ зүжэг соонь хэлэгдэнэ. РСФСР-эй габьяата артист А. Крюков Ленин боложо наадана.

Яхадай драматург С. Ефремовэй «Городой басаган» гэжэ шэнэ зүжэг Яхадай хүгжэмтэ-драматическа театрта харуулагдаа. Яхадай мүнөөнэй хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ залуушуулай ямар үүргэтэй байhаниинь энэ зүжэг соо тодорхойлогдонхой.

УКРАИНЫН ССР. Днепродзержинскиин ГЭС ашаглалгада оруулагдаха дүтэлөө. Барилгашад түхеэрэлгэнүүдыень хабсаргажа байна. Барилгын шэнэ агрегадуудые хэрэглэhэнэй ашаар ГЭС-эй барилгын үнэ сэн хараалагдаhанhaa 28 процентээр хямдаруулагдаа. Зураг дээрэ: Днепродзержинскэ ГЭС-эй барилга.

ТАСС-ай фотохронико.

ЭЛЕКТРЫН ЭЛШЭ ХҮСЭ ЭЛБЭГЖҮҮЛХЭ АРГАТАЙБДИ

Коммунизмын материально-техническэ бааза байгуулха, арадай ажахын бүхы hалбаринуудые саашадань хүгжөөхын түлөө тэмсэлдэ энергетикын шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ байhан тухай КПСС-эй XXII съездын шиидхэбэринүүд соо онсо тэмдэглэгдэнэ. Тиимэhээ оронойнмнай энергетическэ промышленность бусад hалбаринуудhaa үлэмжэ түргэнөөр хүгжөөгдэхэ болоно.

1980 он болотор орон доторнай электроэнерги үйлэдбэрилгые жэл соо 2700—3000 миллиард киловатт-час хүрэтэр дээшэлүүлжэ, 1960 ондо бүхы дэлхэй дээрэ үйлэдбэрилhэн электроэнергиин ниитэ хэмжээе холо ахин гараха байнабди.

Мүнөө үедэ орон доторнай үйлэдбэрилэгдэдэг электроэнергиин 80 шахуу процентые тепловой электростанцинууд үйлэдбэрилнэ. Гадна үйлэдбэридэ ехээр хэрэглэгдэдэг уурал, халуун уhа, дулаа үгэдэг байна. Мүн саашадаашье хямда сэнтэй нүүрhэ, байгаалиин газ болон мазут дээрэ хүдэлдэг тепловой электростанцинууд олоор баригдаха юм. Тиимэ станцинуудые барихатайгаа хамта мүн ашаглагдажа байhан станцинуудай үйлэдбэриин хүсые үргэдхэн, орон доторoo нэгэдхэгдэмэл энергетическэ системэ байгуулхаар партиин, правительствамнай хараална.

Тепловой электростанцинуудые барилгаар манай Буряадай АССР-эй арга боломжонуудые хаража үзэхэдэ иимэ байна. Мүнөө байhан энергетическэ промышленностимнай гол түлэб хүсэ багатай дизельнэ, локомобильна, паротурбинна электростанцинуудhaa бүридэнэ. Тэдэниие хүдэлгэхын тула олон хүн хүдэлжэ, гаргаша ехээр хэнэ. Тиимэhээ үйлэдбэрилhэн нэгэ киловатт электроэнергиин өөрынь үнэ тон ехэ байха юм.

Тепловой электростанцинуудта хүсэ ехэтэй турбинануудые табихада нэн түрүүн барилгын болзорые түргэдхэхэ, электроэнергиин өөрынь үные хямдаруулха, мүн бусад гаргашануудые бага болгохо арга олгогдоно. Жэшээнь, Улаан-Үдын ТЭЦ-тэ 25 мянган киловатт хүсэтэй турбиные бүри ехэ киловадай турбинаар hэлгэхэдэ, жэл соо 300 мянган түхэриг арьбалагдаха байна.

Түүхэтэ долоон жэлэй түрүүшын гурбан жэл соо 44 тепловой болон гидроэлектростанцинууд ашаглалгада үгтөө. Тэдэ станцинуудта 100, 150, 200, 225 мянган киловатт хүсэтэй 61 агрегат табигданхай. Мүнөө аяар 112 тепловой электростанцинууд баригдажа байна. Тэдэнэй нилээд олониинь тус бүридөө 1—2,4 миллион киловатт хүсэтэй байха юм.

Энергетическэ промышленностиие хүгжөөлгөөр орон доторнай асари ехэ хүдэлмэринүүд хэгдэжэ байбашье, арадаймнай ажахын зарим hалбаринуудта, мүн зарим районуудта электрын элшэ хүсэн ехээр дуталдана. Иимэ районуудай тоодо манайшье республика оролсохо байна. Республика доторнай электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилхэ түсэб арайхан гэжэ дүүргэгдэнэ. Электростанцинуудай бүхы агрегадууд хэмhээ үлүүгээр ашаглагдажа, болзорhоо урид эбдэрхэ ушар али олон үзэгдэнэ. Энэ мэтын шалтагаан дээрэhээ боложо, промышленностиин зарим hалбаринуудай шухала барилганууд хараалагдаhан саг соогоо ашаглалгада үгтэнэгүй. Мүн хүдөө ажахые электрын элшээр гүйсэд хангаха түсэб унжагайрна.

hүүлэй үедэ Улаан-Үдын ТЭЦ-эй үйлэдбэриин хүсые үргэдхэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Гэбэшье Эрхүү городhoo Улаан-Үдэ хүрэтэр татагдаха ёhотой 220 вольтын электролиниин барилгын хойшолуулагдажа байhаниинь тон гэмшэлтэй.

Партиин XXII съездын шиидхэбэринүүд соо Зүүн Сибириин энергетическэ арга боломжонуудые ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ асуудалда онсо анхарал хандуулагдаhан байна. Ангар, Енисей мүрэнүүд дээрэ асари ехэ гидроэлектростанцинуудые байгуулхатайгаа хамта, хямда сэнтэй нүүрhээр хүдэлхэ хүсэ ехэтэ тепловой электростанцинууд баригдахаар хараалагданхай. 1980 он болотор Сибирьтэ тус бүридөө 4 миллион киловатт хүсэтэй тепловой 10 томо электростанци баригдаха юм. Тэрэ тоодо манай Буряадай республика дотор хүсэ ехэтэй тепловой электростанцинууд баригдаха байна. 1970 он болотор Галуута Нуурай нүүрhэнэй бааза дээрэ гүрэ[...] районно электроста[...] (ГРЭС). баригдахаар хар[...] лагданхай. Энэ станц[...] оло мянган киловатт [...] сэтэй блочно агрегадууд [...] хогдохо. Энэ станциин [...] киловатт-час электроэне[...] оройдоо 0,312 мүнгэтэ, [...] киловатт-час энергидэ [...] грамм түлишэ гаргашала[...] ха байна.

Мухар-Шэбэрэй аймa[...] Түгнын талын нүүрhэнэй [...] за дээрэ баhа нэгэ тиимэ [...] ловой электростанци 1980 болотор бариха гэжэ Забай[...] лье болон Алас Дурна з[...] нэгэдэмэл энергосистемэ [...] гуулха түсэб соо хараала[...] на. Тэрэшэлэн Яру[...] аймагта 1975 он болотор [...] мановска ТЭЦ бариха таа[...] зохид арга боломжо бии [...] тодорхойлогдоhон байна.

Буряадай экономическа[...] хиргаанай районой энер[...] кые ойрын жэлнүүдтэ хүг[...] хэ долоон жэлэй түсэб соо [...] лорхой хэмжээ ябуулга[...] хараалагданхай. 1965 он [...] лотор Улаан-Үдын ТЭЦ[...] үйлэдбэриие үргэдхэлгэ д[...] гэгдэхэ байна. Мүн дол[...] жэлэй түсэбөөр Кабан[...] аймагта Сэлэнгын тепло[...] троцентралиин барилга [...] хэнь.

Нютаг оронoймнай нүү[...] нэй баялиг республикы[...] энергетикые хүгжөөхэ гол [...] сэн байхаhаань гадна, [...] баян Сэлэнгэ, Витим [...] нүүд дээрэ гидроэлектрос[...] цинуудые байгуулха арга[...] бди. Тингэжэ Баунтын [...] гай Витим, Сэлэнгэ мүрэ[...] тэ гидроэлектростанци[...] баригдахаар хараала[...] Республика доторнай [...] трын элшэ хүсэ дамжуул[...] ни таталга хэзээ хэзээ[...] hээ ехээр үргэдхэгдэх[...] ряадай энергосистемын [...] 500 вольтын лининүүд [...] Эрхүүгэй, Шэтын облас[...] дай энергосистемэтэй хо[...] дожо, Сибириин нэгэд[...] мэл центральна энерго[...] мэ болон бүридэжэ, саа[...] Алас Дурна хүрэтэр СССР[...] энергосистемэтэй залга[...] байна.

М. Эйзенш[...]
Буряадай совнар[...]
главна энерге[...]

ТАХЯА БҮРИhӨӨ—124 ҮНДЭГЭ

Шубуунай мяха, үндэгэ эдеэ хоолой эгээн шанартай зүйлнүүдэй байhаниинь мэдээжэ. Тиигэбэшье hая болотор Хурамхаанда шубуу биратай үсхэбэрилдэггүй байгаа. Дүрбэн жэлэй урда тээ Хурамхаанай совхоз эмхидхэгдэхэ үедэ, тэндэхи хоёрдохи отделени оройдоо 300-гаад тахяатай байhан юм. Тэдэнhээнь үндэгэшье өөдтэй абтадаггүй hэн.

Совхоз болоhонhoo хойшо отделениие эрхилэгшэ Александр Лаврентьевич Малыгин шубуу үсхэбэрилгэдэ анхарал ехээр табижа ороо. Шубуунай типовой байра эндэ шэнээр баригдаа.

Шубуу үсхэбэрилхэ харюусалгатай хүдэлмэридэ ажалша бэрхэ гэжэ нютагтаа тоологдодог Елена Андреевна Иванова табигдаа hэн. Тэрэ 1960 ондо эмэ тахяа бүриhөө 105 үндэгэ, нёдондо — 124 үндэгэ абаhан байна. Байгша ондо бүришье олон үндэгэ суглуулна.

Елена Андреевна жэл бүри инкубаторай станциhaa дальбараануудые абажа, hайнаар дэгжээдэг дүршэлтэй болонхой. Дальбараануудые абахынгаа урда тээ байраяа hайса бэлдэдэг, үнэhэтэй уhаар шалынь угаадаг. Ханыень извёосхоор сагаададаг. Хабар эртэ фермэ шадараа элдэб ногоо таридаг заншалтай.

Үбэлэй сагта Елена Андреевна шубуудта хатааhан ногоогоо хэршэжэ, hагшадаhантай холижо худхаад үгэдэг. Тиигээд шубуудайнгаа үндэгэлжэ эхилхэдэ ургажа эхилhэн обёос эдюулдэг дүршэлтэй.

Тахяануудай hайнаар үндэгэлхын, инкубаторта тушаагдаха үндэгэнүүдэй шанарыень hайжаруулхын тула хабартаа тахяануудта тэжээлдэнь ээдэhэн hү нэмэжэ үгэдэг. Үндэгэлдэг тахяа бүридэ үдэртөө 15—20 грамм ээдэhэн hү эдюулдэг юм.

Зундаа, намартаа мал үүсэлхэдэ гараhан үлөөдэhэ, огородой ургамалнуудай үлөөдэhэ, мүн халдабаригүй үбшэнhөө үхэhэн малай мяха жэжэлжэ, hайса бусалгаад, таряа талханай зүйлтэй холижо, үдэртэ тахяа бүридэ 15—20 грамм хүртэхөөр үгэдэг.

Томо тахяануудые, мүн дальбараануудые улаан хорхой суглуулжа эдеэлүүлдэг. Намартаа, ургаса хуряалгын эхилхэлээр тахяануудтаа тусхай бишыхан гэрнүүдые бэлдэжэ, поли дээрэ нүүлгэдэг.

Фермэ дээрээ ямар тахяа хэды үндэгэ үгэнэб гэжэ бүридхэдэг. Зоотехнигүүдэй туhаламжаар, олон үндэгэ үгэдэг hайн үүлтэрэй тахяануудые амяарлан харууhалдаг. Тиимэ тахяануудhaaнь жэлдэ 150 үндэгэнhөө дээшэ абтадаг. hайн үүлтэрэй тахяануудhaa абтаhан үндэгэнүүдынь бүхыдөө инкубаторай станцида тушаагдадаг. Хожомынь тэрэ үндэгэнүүдhээ гараhан дальбараануудаа фермэдээ абадаг заншалтай болонхой.

Үбэлдөө электрын гэрэл хэрэглэжэ, hаруул байдаг сагыень сүүдхэдэ 12—13 час болгодог. Энэ ушарта тахяануудай үндэгэлэсэнь 25 процентээр дээшэлдэг гэжэ элирээ.

Ажалша бэрхэ энэ шубуушанда нёдондо коммунис ажалай ударник гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо. Байгша ондо энэ шубуушан тахяа бүриhөө 130 үндэгэ абаха гэhэн уялгатай.

Н. Хазагаев.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур
1962 оной июниин 21.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгада бодото ажалаараа харюусая

Энээниие уншаад, ажалдаа хэрэглэ

Түнхэнэй „Сибиряк" колхозой тугалшан А. А. Пежемскаягай дүй дүршэлһөө

ТУГАЛАЙ ТҮЛЖЭЛГЭ— ЭДЕЭЛҮҮЛГЭ, ХАРУУҺАЛГЫН АША

...дөө ажахын продуктнуудые — мяха, һү, ноохо, ...о таряа болон эдеэ хоолой бусад зүйлнүүдые ...гжүүлхын тула КПСС-эй XXII съезд тон шуха- ...зорилгонуудые табиһан байна. Энээниие бэелүүл-...ээшэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй нангин ...а болоно. Тиимэһээ колхоз, совхозууд бии бай- ...арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэхэ, газар ...алангаа аша үрэтэйгөөр ашаглажа, ниитынгээ ...һа малда бардам тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ ...хүсэеэ элсүүлнэ.

...ээнтэй хамта хүдөө ажахын продуктнуудые элбэ- ...бэлэдхэхэ түрүү дүй дүршэлэй үргэнөөр нэбтэ-...эгдэхэ байһаниинь мэдээжэ. Мүнөө үедэ ажалай ...үшүүл нилээд олошороо. Хаанашье, ямаршье ...гуудаар ябахада, ажал хүдэлмэреэрээ ульгэр ...ээ харуулжа байдаг хүнүүд олон ха юм. Хэрбээ ...нэй жэшээ бүгэдын шадабари болгоо һаа, кол- ...совхозууд ажалайнгаа бүтээсые нилээд дээшэ-...хэ аргатай бшуу. Энэ талаар Түнхэнэй «Сибиряк» ...озой тугалшан Александра Алексеевна Пежем-...гай дүй дүршэлтэй танилсахаар.

ХОНОГТО 900—1000 ГРАММААР...

...ександра Алексеевна Пежемская хори гаран ...дэ мал ажал дээрэ хүдэлжэ байдаг. Тиигээд һүү- ...зургаан жэлэй туршада тугалшанаар ажаллажа ...адаа ехэ амжалта туйлаһан байха. Түрүүшын- ...жэлдэ 45 тугал даажа абаһан юм. Нарай ту- ...уудые түлжүүлхэдэ ажалынь хүндэшье байбал, ...эшээлнүүдһээ сухаридаггүй, оролдосо үүсхэл-...ээр ажаллажа эхилһэн байгаа. Нүхэр Пежемская ...а ажаллажа байдаг аха нүхэдһөө захяа заа-...нуудые абажа, арга тодхолтойнь танилсажа байг-...һэн. Тиигэһээр тугалнуудаа зүбөөр харууһалдаг, ...—намарай үедэ хоног бүриин шэгнүүрые тус тус-... 600—700 граммаар нэмээдэг болоо.

...йто жэлнүүдтэнь тугалшан Пежемская бүришье ...мгойгоор хүдэлдэг болобо. Жэл бүри 50—60 ...л даажа абаад, дунда зэргээр толгой бүриинь ...хэдээ 800—900, зарим һарануудта—1200 грам-...р нэмээлгэһэн байха юм. Александра Алексеевна- ...харууһалдаг тугалнууд таба—зургаан һаратай ...ходоо 200—200 килограмм, найма—юһэн һараяа ...эдөө 240—270 килограмм шэгнүүртэй болодог. ...эдэ зарим тугалнуудынь, жэшээлхэдэ, «Золотин- ...9 һаратай болоходоо 280 килограмм татаһан ...аа.

...донго нүхэр Пежемская 80 тугал харууһалжа, ...шье толгой гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлээ. ...тугалнуудыень шэгнэжэ үзэхэдэ, жэлэй туршада ...а зэргээр хоногой 959 граммаар нэмэһэн, бүри ...нуудынь: «Ветер», «Урал», «Белянка», «Волга» ...нууд сүүдхын 1000 граммаар нэмэһэн байна.

...луу малые түргөөр түлжүүлжэ байһан тус кол-...й тугалшадай 1961 оной дүнгүүдые харахада ...:

	Даалгагдаһан тугалнууд	Хоног бүриин нэмэлгэ (гр)	Үбһэ тэжээл гаргашалагдаһаниинь: тэжээлэй единицэ	тэрэ тоодо 1 килограмм нэмэлтэдэ
Пежемская А. А.	32	1026	4038	4,1
Зверева А. М.	30	745	3082	4,6
Барамова У. Н.	31	670	3279	5,6
Копосова А.	40	460	3146	5,7

...ээрэ заагдаһан таблица дээрэһээ харахада нүхэр ...емская даадаг тугалнуудаа горьтой таргалуулжа, ...нүүдтээ орходоо шэгнүүрыень ехээр нэмээгээ ... Жэшээлхэдэ, нүхэр Копосовагай тугалнуудайн- ...шэгнүүрэй килограмм нэмэлтэдэ 5,7 тэжээлэй ...ицэ гаргашалаад, хоног бүриин 460 граммаар ...эхэдэ, тугалшан Пежемская 4,6 тэжээлэй едини-...аргашалаад, тугалнуудайнгаа шэгнүүр хоёрһоо ...дахин ехэ нэмээгээ бшуу.

...рүү тугалшанай хүдэлмэриин үшөө нэгэ һайн ...нь гэхэдэ, харууһалдаг тугалнуудаа жэлэй дүр-...сагта таргалуулжа шадана.

Тугалнууд зунай бэлшээриин хабада тарга аба-...а бэшэ хүйтэнэй сагта бирадаггүй юм гэжэ за-...хэлэдэг. Энэ тон буруу. Малые, илангаяа за-...малые һайнаар харууһалаа хада үбэлдөөшье ...үүрыень горьтой нэмээжэ болохо,—гэжэ нүхэр ...емская хөөрэнэ.

...эхөөрөөшье тэрэнэй даадаг тугалнууд бүри ян- ...һарын янгинама хүйтэн байхада таргалжа бай- ...Энээниие элишэлхын тула нүхэр Пежемскаягай ...һэн жэлэй январь—июнь һарануудта малайнгаа ...үрые тус тустань ямараар дээшэлүүлһэниие ...лая.

	Хоног бүридэ нэмэһэниинь (граммаар)	Тугалнуудайнь шэгнүүр дунда (зэргээр кг.)
Январь	900	54
Февраль	920	81,6
Март	892	108,3
Апрель	1026	139,0
Май	997	168,9
Июнь	998	198,3

...эр Пежемскаягай даадаг тугалнууд январь-...илээд гэхэ гү, али үбэлэй хүйтэн сагһаа эхилжэ ...бүриин 900 граммһаа доошо бэшээр нэмээгдээ ... Зургаан һарын үнгэрөөд байхада бүхы тугал-...нь тус тустаа дунда зэргээр 54 килограммһаа ...илограмм хүрэтэр шэгнүүрээ дээшэлүүлээ.

...МАЛАЙ ТАРГАН — ЭДЕЭЛҮҮЛГЭҺЭЭ

...р дорюун, өөдэргэн тугалнуудые абахын тула- ...эдые хээлитэй ябаха үеһөөнь эхилээд һайн тэ-...дээрэ байлгажа харууһалха хэрэгтэй гэжэ тү-...галшан хөөрэдэг юм. Нээрээшье тус колхозой ...саг соогоо шэргээгдэдэг, тиигээд хээлитэй яба-...еэд толгой бүриин үдэртэ 10—12 килограмм ...—8 килограмм силос, 1—2 килограмм концент-...ижэ байдаг. Дулаан үдэрнүүдтэ хэдэн часаар ...ридэ гаргагдана. Бүри туталлаха дүтэлһэн ...4—6 үдэрөөр урид тусхай түхеэрэгдэһэн бай-...айлгагдана. Тиигээд үнеэд туталлатараа нэгэ ...эдеэлүүлэгдэдэг: рационнонь голдуу һайхан ...тэдэг, үдэртэ гурба дахин уһалагдадаг гурим-

Үнеэдэй түрэдэг байрануудта зоотехническэ заабаринууд наринаар сахигдана. Тугалнуудай абтажа байха үедэ һаалишад үдэр һүнигүй ээлжээгээр һахижа хононо. Зүгөөр тиихэдээ нарай тугалнууд тусгаар хашалтанууд соогуур абтажа тэнжээгдэдэг, эхэһээнь һаагдаһан түрүүшынь ууряг тэдэндэ угжагдана. Тугалнуудта түрэһэн удаань 1,5—2 часай үнгэрөөд байхада 1,5—2 литр ууряг үгтэнэ. Нарай тугалнуудай аминдаа байдаг хаалтанууд соо һолоомоор зузаан дэбдихэр хэгдэдэг, тугалнууд тэндэ түрүүшынгээ 15—20 хоногто байлгагдадаг юм.

Нарай тугалнууд энэ болзороо хүсэхэдөө ондоо таһалганууд соогуур бүлэг бүлэгөөрөө (гурба-табаараа) байлгагдана. Энэ ушарта таһалгануудай ямар багтаамжатайнь харагдадаг. Тугалнуудые нэгэ таһалгада хэмһээ олоорнь байлгажа болохогүй, тугал бүридэ 1,5—2 дүрбэлжэн метр зай орхиходо таатай.

Тугалнууд зургаан һаратай болотороо тусхай зохёогдоһон рацион дээрэ байлгагдажа харууһалагдадаг. Энэ үедэнь хэды хэмжээнэй тэжээл гаргашалагданаб гэбэл:

	Бүхыдөө (килограммаар)
1. Үдхэн һүн	200
2. Машинадаһан һүн	500
3. Обёосой гурил	17
4. Концентрат	88
5. Үбһэн	200
6. Шэмэтэ тэжээл	400
7. Яһанай гурил	2,3
8. Дабһан	2.3

Тугалнуудта үгтэхэ зүйлнүүд зургаан һара дотор адляар хубаарилагдадаггүй юм. Зүгөөр үдхэн һүн тугалнуудай томожотор гэхэ гү, али 50 хоногой туршада үгтэнэ. Нүхэр Пежемскаягай дүршэл дээрэһээ харахада даадаг тугалнуудтаа түрүүшынь 25 хоногой туршада гансал тоһолиг һү үдэртэ 6 килограмм хүрэтэр уулгадаг. Саашадаа тугалнуудта машинадаһан һүн үгтэдэг болоходо, үгтэхэ тоһолиг һүнэйнь нормые хаһадаг заншалтай. Тугалнуудта машинадагдаһан һүн 26 хоногтой болоһон сагһаань эхилээд, таба һаратай болотор уулгагдана.

Нүхэр Пежемская тугалнуудта һү уулгахадаа зоотехническэ заабари наринаар сахина. Тоһолиг һүн хүйтөөр уулгагдадаггүй юм. Нарай тугалнуудай хүйтэн һү уугаад шэшэхэгүйн тулада һаагдаһан удаагаа асарагдажа угжагдадаг гуримтай. Олон жэлдэ ажаллаһан дүй дүршэл дээрэһээ нүхэр Пежемская иигэжэ хөөрэнэ:

— Нарай тугалнуудта һү уулгахадаа ехээр нарилха, заабол бүлеэнээр уулгаха хэрэгтэй. Тиигэнгүйгөөр уулгаа һаа, тугалнууд шэшэжэ муудадаг, өөдэлдэггүй юм. Тиихэдэ һарын туршада һү угжаар уулгажа байхада ехэ һайн. Юуб гэхэдэ, тугалнууд эхээ хүхэдэгтэл тэрэнээ шэмэжэ, бэедээ тэжээлтэйгээр ууна ха юм. Бидэ тугалнуудые һаратай боложо бэежэхэ болоторынь угжаар тэжээгээд, хойшодоо хүнэг соо һү хэжэ уулганабди. Машинадаһан һү хоёр һараяа хүсөөгүй тугалнуудта үгэхэдөө гашалжа муудаагүй байхадань уулгаха шухала. Энэ болзорой үнгэрхэдэ тараг болгоод уулгахада зохистой.

Хорин хоногоо хүсэһэн тугалнуудта обёосой гурилаар кисель шанажа уулгагдадаг. Тэрэ хайшан гээд хэгдэнэб гэхэдэ: хэрбээ найман килограмм уһанда кисель хэхэдээ тэндэнь нэгэ килограмм обёосой гурил һамардаг жэшээтэй. Тиигэһэн хойноо 15 минутада бусалгагдана. Обёосой гурилаар кисель шанаһанайнгаа удаа 2—3 часай туршада хүргөөд тугалнуудта үгтэнэ. Киселийе дан ехээр, тугалнуудта уулгаад үлдэхөөр шанаһанай хэрэггүй. Юуб гэхэдэ зунай халуунда түргөөр муудадаг юм. Нарай малда түрүүшээр кисель уулгажа һургахадаа үгтэхэ һүөөрнь холилсожо үгэхэдэ болохо. Дүшэн хоногтой болоһон тугалнуудта үдэртэ 300 грамм кисель үгтэжэ эхилдэг, тиигээд эдижэ дадаха бүринь хубииень 2 килограмм хүрэтэр ехэдхэхэдэ боломоор. Гурба һаратай болоһон тугалнуудта кисель бэлдэһэнэй хэрэггүй. Юундэб гэхэдэ, энээниие бэлдэхэдэ ажал ехэтэй байдаг. Бэеэ хүсэжэ томожоржо байһан малда талха таряанай зүйл хуурайгаар адхажа үгэһэн дээрэ.

Бүдүүн тэжээл гэхэ гү, али һайхан үбһэ тугалнуудай бага байхада эдюулжэ һургагдана. Түрһөөр хори хоноод байһан тугалнуудта үбһэ эдюулхэдээ тусхай кормушка соо эдихынь зэргээр, 100—200 граммаар үгэжэ байхада таатай. Тиигэхэдэ үбһэндэшье арьбан байдаг, тугалнууд үбһөө хүл доогуураа таражажа гэшхэдэггүй бшуу. Гурба һаратай тугалнуудта үдэртэ нэгэ килограмм, 4—6 һаратай болоходонь хоёр килограмм үбһэ үгэжэ байдаг гуримтай.

Тиихэдэ хоёр һаратай болоһон тугалнуудта уһанда гурил худхагдажа эдюулэгдэнэ. Энэ ушарта 10 килограмм халуун уһанда нэгэ килограмм тэнтэй гурилай зүйл худхагдадаг, удаань хүргэгдөөд малда уулгагдадаг юм. Мүн свёкло, турнепс хэршээд тугалнуудта үгэхэдэ амтархажа эдинэ.

Залуу мал түлжүүлхэдээ шэмэтэ тэжээл эдюулэлсэхэ шухала гэжэ түрүү тугалшан хэлэдэг. Тэрэнэй даадаг тугалнууд дүрбэ һаратай боломсоороо силос эдижэ эхилнэ. Анхандаа тугалнуудта толгой бүриин үдэртэ 100 грамм үгтэдэг. Тугалнуудай силос дадажа эдихэ тума рационойнь хуби ехэ болгогдоно. Найма һаратай тугалнуудта сүүдхэдэ 7—8 килограмм силос, корнеплодой зүйлнүүд үгтэдэг. Тугалнууд һайн тэжээл дээрэ байлгагдахынгаа хажуугаар саг сагтаа уһалагдажа байдаг. Үбэлэй үедэ нарай тугалнуудта уһа бүлеэдхэжэ уулгагдадаг юм.

Гадна түлжүүлэгдэжэ байһан малда үбһэнэй, шэлбүүһэнэй шүүһэ уулгахада бэедэнь һайнаар нүлөөлнэ. Нүхэр Пежемская энээндэ анхаралаа ехээр табина. Хатаагдаһан һайхан үбһэнэй набша, сэсэгүүд суглуулагдажа, бусалмагай уһанда байлгагдаад, шүүһэнь абтана. Тиигээд 5—6 часай туршада байлгагдажа хүргэгдэһэнэйнгөө удаа тугалнуудта уулгагдана. Шэлбүүһэнэй шүүһэн баһал тиигэжэ бэлэдхэгдэдэг. Зүгөөр үбһэ, шэлбүүһэнэй шүүһэ малда үдэр бүри эдюулжэ болохогүй. Тиимэһээ энэ хоёрые 5—7 үдэрөөр һэлгүүлжэ байгаад малда үгэхэ хэрэгтэй. Шэлбүүһэ болон үбһэнэй шүүһэн гээшэ витамин ехэтэй байдаг юм. Тиимэһээ илангаяа залуу малай бэедэ һайнаар нүлөөлнэ, элдэб үбшэнһөө һэргылэгдэнэ.

Минеральна тэжээл тугалнуудта хододоо үгтэжэ байдаг. Тугалнуудай хори хоноод байхада яһанай гурил концентрадтай холигдожо эдюулэгдэнэ. Анхандаа тугал бүридэ үдэртэ 5 грамм, тиигээд саашадаа нэмэжэ үгтэнэ. Хужархажа байһан тугалнуудта дабһан долёолгогдоно.

Тугалнууд багаһаа һайн тэжээл дээрэ байлгагдажа харууһалагдахадаа, минеральна тэжээлээр дутамаггүйгөөр хангагдаад байхадаа түргөөр мяхажана, бэежэнэ ха юм.

ТУГАЛНУУДЫЕ ЯАЖА ХАРУУҺАЛХАБ

— Залуу малые түргөөр түлжүүлхэ гээшэ гансашье эдеэлүүлгэһээ болодоггүй, мүн ямараар харууһалагдаһанһаа, ажалай ямараар эмхидхэгдэһэнһээ дулдыдадаг юм,—гэжэ нүхэр Пежемская хөөрэнэ.

Түрүү тугалшанай ажал хүдэлмэриие харахада, тэрэ даадаг тугалнуудаа һайнаар харууһалхын хойноһоо оролдоно. Түлжүүлэгдэжэ байһан тугалнуудай байра үдэр бүри сэбэрлэгдэжэ байдаг. Нарай малай ганса нэгээрээ, мүн бүлэгөөрөө байлгагдадаг хашалтануудта зузаан дэбдихэр хэгдэнхэй, тэрэнь хирэ хирэ болоод хуурай һолоомоор зузаалагдажа байдаг. Иимэ дэбдихэр дээрэ үбэлжэдэг тугалнууд даарадажа зүдэрнэгүй, байрануудыньшье үбэлдөө түлигдэнэгүй бшуу. Тугалнуудай байдаг хашалтанууд байра соогоо аминдаа модон шалатайгаар түхеэрэгдэһэн хадаа доронь шииг нойтон байдаггүй, хоёр полойнь хоорондохи зай үдэртөө сэбэрлэгдэжэ байдаг гуримтай.

А. А. Пежемская.

Фермэ дээрэ ажалай гурим иимээр тогтоогдоно. Үбэлэй үедэ тугалшад үглөөнэй 6 часта ажалдаа гараад 8 час болотор малаа эдеэлүүлдэг.

Удаань үдэрэй 12 болотор тугалнуудайнгаа байрануудые сэбэрлэнэ. Тиигээд баһал тугалнуудаа эдеэлүүлдэг, уһалдаг заншалтай. Үдэшын 6 часта тугалнуудынь дахин эдеэлүүлэгдэнэ.

Хэрбээ үбэлэй сагта наратай үдэрнүүдэй тогтоо һаа, 15—20 хоногтой тугалнууд сэбэр агаарта ябуулагдана. Тиимэ тугалнууд түрүүшынгээ үдэрнүүдтэ 30—40 минута тухай газаагуур ябуулагдадаг. Тиигээд хоёр-гурба һаратай болоходонь 2—3 часай туршада байлгагдана. Нарай тугалнууд хүйтэнэй сагта газаагуур ябажа, сэбэр агаараар амилжа байхадаа маха бадаяа бүхэжүүлдэг, түргөөр томожордог юм.

Зунай сагта тугалнууд ногоо элбэгтэй бэлшээридэ адуулагдана. Тус колхозой залуу малай гүүртэнүүдтэ бэлшээриин эгээн һайн газар даалгагданхай. Тиимэһээ зун намарай үедэ тугалнууд һайса тэбээржэ, таргалжа абана. Тугалнууд зунай бэлшээриин үедэ адуулагдажа байхадаа талха таряанай зүйл, минеральна тэжээлээр дутаагданагүй.

Зунай бэлшээриин үедэ фермэ дээрэ ажалай гурим ямараар тогтоогдоноб гэбэл, зундаа тугалнууд үглөөнэй 4 часта бэлшээридэ гаргагдана. Тиигээд 9 час багта голдо оруулжа уһалагдана, удаань нэмэлтэ тэжээл (талха таряанай зүйл үгтэнэ, үгышье һаа таригдаһан ногоон дээрэ оруулагдажа адуулагдана. Үдэшын бэлшээри үдэрэй 4 часһаа 10 час болотор үргэлжэлдэг. Намарай һэрюу ороходо тугалнууд үглөөнэй 8 часһаа 12 час болотор, үдэрэй 3 часһаа 9 час болотор бэлшээгдэдэг. Таряа хуряалгын дүүрэжэ байхада залуу мал талха таряанай узуур дээгүүр адуулагдажа, хүсэд таргалдаг болонхой.

— Зундаа залуу малые шадамараар адуулха хэрэгтэй. Бидэ ажаллажа байхадаа ажалайнгаа гурим наринаар сахихаһаа гадна, бэлшээриин газарые зүбөөр хэрэглэхые оролдонобди. Үдэр бүри тугалнуудые гансал бэлшээридэ гаргажа адуулдаггүй, харин хэдэ хэдэ хоноод һэлгэжэ байдагбди. Тиихэдэмнай тугалнууд түргөөр томо болоно, — гэжэ түрүү тугалшан Александра Алексеевна хэлэнэ.

Тугалшадай ажаллажа байхада элдэб ушарнууд тохёолдодог. Илангаяа хабар, намарай сагта сагай уларил муудаха — һалхитай, бороо хуратай хүйтэн үдэрнүүдэй тогтоходо нүхэр Пежемская даадаг тугалнуудаа дулаан байрануудта оруулжа байлгаад, тэндэнь эдеэлүүлжэ байдаг заншалтай. Мүн тугалнуудай ямар нэгэн ушарһаа үбшэлөө, гэмтээ һаа, нүүдэл аптечкэнүүдые хэрэглэжэ эмшэлдэг, шухала хэрэгэй гарахада ветврачта мэдээсэнэ.

Түрэл партиингаа XXII съездын шиидхэбэринүүдтэй, КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгатай танилсаад байхадаа нүхэр Пежемская ехэ зорилгонуудые урдаа табяад, ажаллажа байнхай.

— Зунай бэлшээриин үедэ тугалнуудайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые 1000 граммһаа доошо бэшээр нэмээхэб,—гэжэ тэрэ мэдүүлнэ.

АЖАЛАЙ ЭМХИДХЭЛ, ТҮЛӨӨҺЭН ТУХАЙ

Ажалые зүбөөр эмхидхэхэ гээшэ хүдэлмэриин бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай. Нүхэр Пежемскаягай хүдэлдэг фермэдэ 140 үнеэн, хоёр бүлэг (30—30 толгой) тугалнууд байрладаг.

Тус колхозой тугалшад нарай тугалнуудые түрэһэн үдэрһөөнь эхилээд даажа абадаг, тиигээд 7—8 һаратай болотор харууһалаад, ондоо гүүртэнүүдтэ тушаадаг юм. Саашадаа артелиин гол һүрэгтэ орохо томо үүлтэрэй эмэ хашарагууд ороондо оротороо тусгаар гүүртэнүүдтэ харууһалагдаад, туталлаха үедөө һаалиин фермэнүүдтэ тушаагдана. Гүрэндэ худалдагдаха бүруу, хашарагууд түргэн зуураар шахан таргалуулагдаха гүүртэнүүдтэ даалгагдана.

Һүүлэй үедэ тус колхозой правлени, партийна организаци хэдэн хэмжээ ябуулгануудые хараалжа, ажалай түлөөһэ абалгые гуримшуулаа. Тугалшадай хэһэн ажал урдынхидал адли хэды толгой мал харууһалһанаараа бэшэ, харин малаа ямараар таргалуулһанаарнь сэгнэгдэнэ. Ажалай иимэ түлөөһэ абадаг болоходоо хүн бүхэн урматайгааршье ажалладаг болонхой. Юуб гэхэдэ, даадаг тугалнуудаа һайнаар харууһалха, шэгнүүрыень ехээр нэмээхэ бүреэ тугалшад түлөөһэ ехээр абадаг болоно бшуу.

Тусхайлан хэлэхэдэ, тугалшад иимэ түлөөһэ абана. Зунай бэлшээриин үедэ тугалшад даажа, харууһалжа байһан малайнгаа нэмэлтэ шэгнүүрэй 10 килограмм бүридэ 0,55 ажалта үдэр абадаг, үбэлэй хабада тэрэнь 0,9 ажалта үдэрөөр сэгнэгдэнэ. Хэрбээ малшад даадаг тугалнуудаа гарзада оруулангүйгөөр харууһалаад, шэгнүүрыень ехээр нэмээһэн байбал, түлөөһэнһөө гадна һара бүридэ ажалай нэмэлтэ түлбэри иимэ хэмжээгээр абадаг гэбэл:

	Ажалта үдэрөөр	Мүнгэн түлбэри (түхэригөөр)
Хэрбээ 25—30 толгой тугалнуудые харууһалаа һаа	12	7—50
31—35 толгой тугалнуудые...	16	10—00
36-һаа дээшэ тугалнуудые харууһалхадаа	35	12—50

Энээнһээ гадна даадаг тугал, бүруунуудаа хоногой тус бүриинь 700—750 граммаар нэмээһэн малшад һара бүридэ 2 түхэриг, 751—800 граммаар нэмээгшэдтэ—4 түхэриг, 801—900 граммаар нэмээгшэдтэ—10 түхэриг, 900—1000 граммаар нэмээгшэдтэ — 12 түхэриг мүнгэн ажалай нэмэлтэ түлбэри түлэгдэнэ.

Ажалай иимэ түлөөһэ, нэмэлтэ түлбэри абажа байхадаа һайнаар ажаллаһан тугалшад һара бүри салин ехээр абадаг.

«Сибиряк» колхоз Түнхэнэйнгөө аймаг дотор мал ажал ехэтэй ажахынуудай нэгэн болоно. Илангаяа эбэртэ бодо мал олоор үсхэбэрилэгдэдэг. Һүүлэй жэлнүүдтэ тус артелиин мал ажахы горьтой хүгжөө. Үнгэрэгшэ жэлдэ колхозойнь бүхы олзо доходой 66 процент мал үсхэбэрилгэһөө, тэрэнэйнь 41 процент эбэртэ бодо малһаа абтаһан байгаа.

Орон дотороо коммунизм байгуулха талаар хараалһан түүхэтэ документнүүдтэй — КПСС-эй XXII съезд дээрэ баталан абтаһан Программатай танилсаад байхадаа эндэхид артелиингээ ажахые улам хүгжөөхэ зорилготой. 1965 он болотор эбэртэ бодо малай тоо 1,5 дахин олошорхо байна. Хэрбээ тус колхоз 1961 ондо 3589 толгой эбэртэ бодо малтай байбал, тэрэнь 4700 хүрэтэрөө олошорхо. Үнеэдэй тоо толгой 1142-һоо 2200 болотороо үдхэгдэхэ ушартай. Тэрэшэлэн мал ажалай бусад һалбаринуудые, тарян ажахыгаа ойрын жэлнүүдтэ горьтой хүгжөөхэ зорилго эндэхид табинхай.

Артелиингээ бүхы һалбаринуудые хүгжөөһэнэйнгөө ашаар тус артелиинхид 1965 он болотор эдлүүриин газарай 100 га бүридэ хэды центнер мяха, һү абадаг болохо байһан доро харуулагдана.

	1961 ондо абтаһаниинь	1965 ондо хараалагдаһаниинь
Мяхан	30,2	58,8
Һүн	81,9	154,8

Мал ажалһаа ашаг шэмэ ехээр абтадаг болохо тудам абтаһан продукциинь өөрынь үнэ сэн горьтой хямдархаар хараалагдана. Тусхайлан хэлэхэдэ 1961 ондо центнер һүн 12 түхэриг 70 мүнгөөр абтаһан һаа 1965 ондо тэрэнь 6 түхэриг 50 мүнгэндэ оротороо гэхэ гү, али үнэ сэнгынь хоёр дахин шахуу хямдарха болоно. Центнер мяхан дунда зэргээр 34 түхэриг 40 мүнгэнэй сэнтэйгээр абтадаг болохо юм.

Абтаха продуктнуудай өөрынь үнэ сэн хямдаруулхын тула ажал зүбөөр эмхидхэхэ шухала байһаниинь элитэ. Түрүүшүүлэй дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэжэ байхынгаа хажуугаар тус колхозойхид Новосибирскдэ болоһон Сибириин хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөндэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ, дурадхалнуудые анхаралдаа абан, зохихо хэмжээ ябуулгануудые хараалжа байнхай. Энэ жэлдэ түбхын түрүүн таряалангай газар зүбөөр хубаарилагдаа. Энээнһээ урагша таригдадаг ургаса багатай ургамалнуудай орондо малай шэмэтэ тэжээл болохо кукуруза ехээр таригдажа байнхай. Мүн саахарай свёкло, горох, бобы таригдаа.

Тиихэдэ мал ажалай хүндэ хүдэлмэри оньһожоруулха талаар горьтой хүдэлмэри ябуулагдаха байна. Энэ талаар КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалга ниитын ажахын хүгжэлтэдэ ехэ туһаламжа үзүүлхэ. Худалдаха мяха, тоһоной үнэ сэн дээшэлүүлгэһээ тус колхоз зуугаад мянган түхэригэй олзо доход нэмэжэ абаха бшуу. Энэ мүнгэ зөөри артелиин ажахын саашанхи хүгжэлгэдэ зорюулагдаха болоно.

Тиигэбэшье илангаяа мал ажалһаа абтадаг продуктнуудай өөрынь үнэ сэн ехэ байһаар. Ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ, хямда сэнтэй продукци элбэгээр абадаг болохын тулада колхозой правлени, партийна организациин горьтой хүдэлмэри ябуулха байһаниинь лабтай.

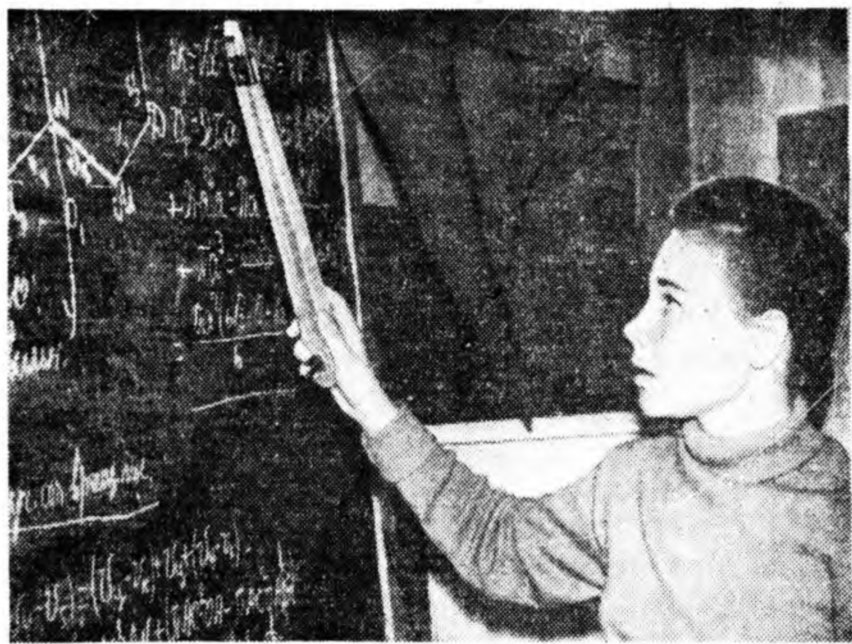
М. РАЗМАХНИН,
Буряадай хүдөө ажахын институдай багша.

Мүнөө, хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудта баян дүй дүршэлэй элбэгжэһэн сагта, колхоз, совхозуудай үйлэдбэридэ ажалай эрхим туйлалтануудые дэлгэрүүлхэ ябадал тон шухала удха шанартай болонхой.

(КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгаһаа)

...АКАТ ...плакат № 10

Ажалай hүүлээр...

Сэсэрлиг соогуур сэнгэжэ ябаашад олон. Хойноhоомнай хүсэжэ ерэhэн хэдэн залуу хүбүүд иигэжэ дарья табилдан хөөрэлдэhөөр үнгэрбэ: «..Электровоз заhабарилгаяа үнгэрэгшэ hарада үлүүлэн дүүргээбди».

Ябууд дуулаhан эдэ үгэнүүднай ямар омог хүхюунээр соностобоб. Тэдэнтэй адли баярлажа, бодолгото болон ябабаб.

Тиигэhээр хоёр дабхар шулуун байшангай дэргэдэ хүрэжэ ерэбэбди. «Хүдэлмэришэн залуушуулай № 6 үдэшын hургуули» гэhэн гаршаг үүдэн дээрэнь аржына. Тэндэ ороходомнай, олохон залуу хүбүүд, басагад, наhатайшье хүнүүд нэгэ набтархан басагые тойроод, юушьеб, ехэл hонирхон асуужа байбад... «Валя, Ва-аля»,—гээд хэншьеб ооглоно.—Хэдыдэхи билет абаабши? Ямар бодолго байгааб? Хэр харюусаабши?»

—Бараг лэ даа. Биледэйнгээ асуудалнуудта яhала hайн харюусааб. Гурбадахи бодолгонь хүндэшэг лэ байгаа, иигэжэ бодоолби даа,—гээд Валя карандашаар бэшээтэй сагаан хуудаhа ойроо байhан хүбүүндэ hарбайна.

— Эндэхи гурбан буланта призмын hууриин талмайе олохо гэнэ гү даа? Хүшэрхэн бодолго байна... Зүб харюу үгөө байнаш,—гэнэ тэрэ хүбүүниинь.

Үшөө нэгэ басаган гаража, коридор соо байгшад баhал тойрошонод...

Классhаа эгээл урид гараhан тэрэ басагантай танилсабабди. Угаа урин сэдьхэлтэй энэ хорёод наhанай басаган ОКС-до штукатураар ажалладаг юм. Тэрэнэй нэрэ, обог —Валентина Щербакова.

6-дахи таhаг соо аляhанай ниидэхэдэ дуулдахаар, абяа шэмээгүй. Урдуур hууhан багшанар харюусажа байhан хүбүүндэ үе-үе болоод лэ асуудал табина...

Классай хүтэлбэрилэгшэ В. А. Беляева, ассистент О. О. Константинова, hуралсалай таhагые даагша Т. А. Халматов гэгшэд шалгалтын hүүлдэ нүхэд Н. Протасова, Н. Драбарецкая, О. Степанов, Н. Чурилов болон олохон hурагшадта «5» гэhэн сэгнэлтэ табибад. «4» сэгнэлтэ В. Щербакова, З. Третьякова, Ю. Редько гэгшэд абаа.

Энэнь ажал хүдэлмэриингөө хажуугаар тэдэнэй амжалтатай hайнаар hуралсажа байhанай гэршэ болоно.

Иигэжэ геометриин шалгалтые хүдэлмэришэн залуушуул барандаа hайнаар үгэhэн байна.

— 1961—62 оной hуралсалай жэлдэ манай арбадахи классые 83 залуушуул дүүргэхэнь. Эдэнэр бүгэдөөрөө Ленинэй орденто паровоз вагон бүтээлгын заводто хүдэлдэг. Дүрбэ-табан хүн хилээмэнэй заводhоо, гуталай фабрикаhаа hуралсаа,—гэжэ классай хүтэлбэрилэгшэ В. А. Беляева хөөрэнэ. — Һуража эхилhэн бүхы hурагшадни дүүргэжэ гарахань...

«Һурагшадни» гэхэдэнь, бага наhанай үхибүүд тухай хэлэhэн мэтэ hанагдаба. Теэд тэдэ hурагшад өөрынь үетэн бшуу даа.

—Табадахи, арбадахиие мүнөө жэл хэды хүн дүүргэхэнь бэ?—гэжэ нүхэр Т. А. Халматовhаа асуубабди.

— 440 гаран хүн. Манай үдэшын hургуули республика соогоо эгээл олон hурагшадтай юм,—гэжэ тэрэ хэлэбэ.

...5-дахи класс дүүргэгшэд соо hоо Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадаhан, наhатайшуул — ПВЗ-гэй токарь, КПСС-эй гэшүүн И. П. Верфей, слесарь С. И. Михайлов, ТЭЦ-эй мастер, коммунист П. Ф. Щербаков гэгшэд бии. Тэдэнэр эрхим hайн сэгнэлтэнүүдые абажа, 6-дахи класста оробод.

Залуушуул сооhоо нүхэд Цуканов, Очиров, Халимов, Селиванов гэгшэд багшанартаа баhал магтуулна.

Иигэжэ эрхим hайнаар ажаллахынгаа хажуугаар эрдэм ном эсэшэгүй оролдоcотойгоор шудалжа байгшадые харахадаа, үнэн зүрхэнhөө омогорхон баярлааб.

С. Урбадаев.

1. Зураг дээрэ (дээрэhээ доошо): ОКС-ын штукатурша Наташа Протасова геометреэр шалгалта үгэжэ байна. 2. hурагшад (зүүн гарhаа) В. Щербакова, И. Чурилов, О. Степанов, Ю. Редько гэгшэд шалгалтын hүүлээр.

С. Балдуевай фото.

Энээниие мэдэхэ гүт?

✦ Булжамуур шубуун ехэ түргөөр дууладаг юм. Тиигэжэ тэрэмнай нэгэ секундын туршада 130-аад элдэб абяа гарган жэргэдэг.

✦ Зарим шубуудай далинууд тэдэнэй ниидэхын тула хэрэглэгдэдэггүй. Жэшээлхэдэ, Урда Америкэдэ байрладаг томо толгойтой галуунуудай далинь тон бишыханууд, тиимэhээ тэдэнэр тэрээгээрээ hэлюур шэнгеэр hэлюурдэжэ ябадаг. Эндэхи ангуушад энэ шубуye «пароход» гэжэ нэрлэдэг. Пингвинүүд уhанда шунгахадаа, страус гүйхэдөө, далая парус шэнгеэр хэрэглэдэг.

✦ Часай секундын стрелкын нэгэ тойрожо ерэхэ хэмжээндэ захагүй замбуулинhаа 6 мянга тухай метеоридууд газарай үдхэн агаар руу орожо шатадаг байха юм. Энэ үе соо манай газар нараяа тойроходоо 1750 километр ябадаг.

✦ Бүмбэрсэг дэлхэйн хүн зон 60 секундын туршада 29 мянган гектолитр элдэб унда, 4 мянган тонно эдеэ хоолой зүйлнүүдые хэрэглэдэг.

1962 оной **«Сельский календарьhаа»** абтаба.

ЁОХОР НААДАН ХУУШАРАА ГҮ?

Улаан-Үдэ. Үдэшын сэлгеэ hэбшээн мододой ногоон набшаhа эльбэжэ, Сэлэнгэ, Үдын уулзуур тээhээ сэнгүү hайхан ёохорой аялга хотын гудамжаар таран зэдэлшэбэ: «Сэлэнгэ—Үдымнай шэнэлhэн уулзуур дээр»... Энээхэн уулзуур дээрэ эдир залуу хүбүүд, басагад уулзажа, «Буряад наадanай талмай» гэhэн гаршагтай үргэн ехэ дүхэриг болоhон сэнхир үнгэтэй майхан доро сугларна. Тойроод ногоон намаа.., Зүлгэ ногоон. Сэлэнгэ мүрэн Үдэ голтойгоо хүтэрэлдэн, аяар тэрэ номитон байгаа Байгал тээшээ шармайн урдана. Саагуурнь, аяар тэрэ баруун урдуур, сэнхир хүхэ хада ууланууд гэзэгэтэн жэрынэ. Энэ талмайн тээ саана үндэр сагаан ендэр, мүн хүгжэмшэдэй hууха газар амяраа табсантажа үзэгдэнэ. Баргажанай, Түнхэнэй, Хориин, Яруунын, аяар холын Агын, Боохоной, Алайрай — хаа хаанаhаа түрэл хото Улаан-Үдэдээ hурахаяа, ажаллахаяа сугларhан залуу үетэн энэ талмай тээшэ субажал, субажал байна. Билет абаха кассашье эндэ үгы. Хүбүүд, басагад сэхэл нааданайнгаа талмай, сэнхир майхан доро золгон сугларнад. Үргэн ехэ талмай дээрэ нютаг нютагай ёохор боложо байна. Зарим нэгэн бүлэг залуушуул «алта нюужашье» нааданад. Бэшэ зариманиинь «нэрэ үгэлсэжэшье» наадана хэбэртэй. Тииhээр байтар залуушуулай дунда баяртай гүбэрэлдөөн бии боложо, ёохорложо байгаашад хонгёо дуугаа хуряаба. Үнгэ бүриин галнуудаар яларжа байhан сэнхир ногоон ендэр дээрэ, микрофоной хажууда буряадаймнай дууша хүбүүд зэргэлшэнхэй, хоолойн hайхые ниилүүлэн, инаг дуранай, элдин хабарай, жаргалта сагай жабхалан дуу эхилбэ...

«Сэлэнгэ—Үдымнай
Шэнэлhэн уулзуур дээрэ
Сэгээрэн толорно Улаан-
Үдэмни...

Сэлэнгын эрье дээр
Сэбэрхэн басаган
Сэнгүүлнэл, уяруулнал
Сээжэн зүрхымни...»

Һүүлээрнь буряадайнгаа залуу үетэнтэй золгохоёо ерэhэн республикымнай шүлэгшэд шэнэ шүлэгүүдээ уншажа, зарим нэгэниинь ёохорой шэнэ үгэнүүдые хэлэжэ үгэнэ. Талмай дээрэ зогсожо байhан хүбүүд, басагад поэдэй зохёоhон шэнэ бадагуудые сээжэлдэн, дабталсанад. Тиигэжэ ёохор нааданшье шэнэ долгёор зэдэлшэбэ даа. Шэнэ удхатай, шэнэ шэнжэтэй, шэнэ уран үгэтэй ёохорой дуунууд шэнхинэшэбэ... Манай буряад зоной угай наада харахаяа намтай сугтаа ерэhэн минии айлшан нүхэд ехэл hонирхоhон янзатай. Улаан-Баатарhаа мүнөөдэр поездоор бууhан нүхэр хүбүүмни ехэл хүхинэ.

— Ямар зохидоор үндэhэн наадаяа эмхидхэжэ шадаа гээшэбта, ямар hайхан талмай, ямар зохид газар шэлээ гээшэбта!—гэжэ байжа миниингээ мүрэ альгадана... Москваhаа ерэhэн шүлэгшэ нүхэдни, тэдэнэй дунда нэгэ латыш хүбүүн мүн лэ ехэл hонирхоно:

— Хүхюун наадан, хүхюун залуушуул! Хододоо хүнгэн! Энэ хатар тухайтнай шүлэг бэшэхэб!— гээд, баргажанайхинай дүхэригтэ оролсошобо!

Сэнхир майхан доро ёохор наадан үшөөл согтой, үшөөл hайханаар зэдэлжэ байба...

Уншагша нүхэд! Намайе ямаршье худалша хүн гээшэб гэжэ гайхашоод байна ёhотойт. Үнэхөөрөөшье худалаар хөөрэжэ байба хаб. Үнэн сэхыень хэлэхэдэ, манай Улаан-Үдэдэ буряад наада наадаха иимэ талмайhаа байтагай, миин үргэн уужам газаршье заагдаагүй ха юм даа. Хайша хайшаа таба-зургаа мегр түхэреэн хашаа соо хэдэн зуугаад залуушуул багтадаггүй. Ёохор наадаха гэжэ миил түлхисэлдөөд лэ, эсээд лэ тарадаг гээшэ бэзэ. Заримдаа эшхэбтэршье байдаг ха юм даа. Холо ойрын айлшад манай иимэ талмайе, иимэ түрисэлдөө харахадаа, юуншье гэжэ hанадаг юм бэ, бү мэдэе. Юун гэжэ бододог тухайнь горсовет, комсомолой обком, Культурын министерство г. м. эмхи зургаанууд мэдэдэг лэ ёhотой даа. Теэд энэ арба гаран жэл соо буряад нааданай талмай, залуушуулайнгаа сүлөө сагаа hайнаар, хүхюунээр, гоёор үнгэргэхэ газар тухай бодомжолжо үзөөгүй гээшэ гү?

Тиихэдэ тэрэ талмай тухай хэмжээ абаашье hаа, нэгэ юумэн тухай мүн лэ бодомжолжо үзэхэ байгаа...

Танцын талмайнууд үргэн уужам, модон оёортой, тэрэ модон оёорыень хамадаг, сэбэрлэдэг байна. Мүн хүгжэмшэд, оркестр наададаг гээшэ. Эдэ бүгэдэндэ түлбэри хэрэгтэй ха юм даа. Эгээл нимэhээ танцын талмайда мүнгэ түлэжэ ородог гээшэ. Энэнь удхатай, зүбтэй. Теэд миил хорёо соо, шорой шохой болошоhон нэгэ дүхэриг газар дээрэ ямаршье оркестргүйгөөр, өөhэдынгөө хоолойгоор, өөhэдынгөө хүлөөр элhэн тэбхэ газар дэбhэжэ хатарха—манай буряад ёохорто юундэнь түлбэри гэжэ хэрэгтэй болоо юм? Энэнь ямаршье удхагүй, буруу гэжэ hанамаар. Энээн тухайдань Культурын министерство бодомжолжо үзэхөөр бэшэ гү? Жэлhээ жэлдэ хүдөө нютагуудhаа залуу буряад үетэн түб хото Улаан-Үдэдээ ерэжэл байна. Жэлhээ жэлдэ энэ үетэн олошоржол байна. Энэ үетэн ёохор наадахаяа сэсэрлигэй түхэреэхэн хорёо тойроод сугларжал байна.

Багтахаяа болижол байна. Гайхалсажал байна.

Энэньшье зүб даа. Теэд дээрэ дурсагдаhан таhагууд «ёохор наадан хуушараа», тэрээндэ сэнхир майхантай, сэбэр уужам талмай хэрэггүй гэжэ hанана ха гү? Тиибэл, тон буруу!

Ёохор наадан хуушараагүй, харин тэрээхэн «хорёонь» хуушаран үмхиржэ, хэрэгээ гараа гээбы даа. Тэрээхэниие заhажархибал, болохол байгаа хаш даа.

Д. Улзытуев.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1962 оной июнин 21.

Хилын саанаhаа

Социалис оронуудай транспортын министрнүүдэй зүблөөн

УЛААН-БААТАР, июнии 19. (ТАСС). Түмэр замай талаар харилсан ажаллаха организациин гэшүүд-оронуудай транспортын министрнүүдэй зүблөөнэй долоодохи сесси мүнөөдэр эндэ нээгдэбэ. Энэ организациин комитедэй тоосоон зүбшэн хэлсэгдэхэ, мүн ажахын, технико-экономическэ асуудалнууд зүбшэгдэхэ байна.

Монголой Арадай Республикын транспортын, хэлхээ-холбооной министр М. Чимитдорж сессиие нээгээ. Транспортын талаар харилсаа холбоо үргэдхэлгэ хадаа хүсэн түгэлдэр социалис можын бүхы оронуудай хоорондохи хани барисаае, экономическа харилсаа холбоое бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай гэжэ Чимитдорж тэмдэглэбэ.

Социалис оронуудай транспортын министрнүүдэй Улаан-Баатарта нээгдэhэн сесси таба-зургаан үдэрэй туршада үргэлжэлхэ.

Эб найрамдалай айлшалалга

АФИНА, июнии 19. (ТАСС). Нүхэр Н. С. Хрущев толгойлогшотой советскэ партийно-правительственна делегациин Румыни ошоод байhан тушаа Грециин олониитэ ехэ анхарал табина. Энэ айлшалалга хадаа туйлай ехэ политическэ удха шанартай байха гээд «Мессимврини» газетэ бэшээ.

Советскэ делегациин Румыни ошоhон ушар эб найрамдалай айлшалалга болоно гэжэ «Вима» гэдэг нүлөө ехэтэй газетэ hанамжалба. Советскэ Союз Балканиие ракетнэ зэбсэггүй зоно болгохо хүсэлтэй гээд газетэ тэмдэглэнэ.

Вьетнамай ажалшадай партиин Центральна Комитедэй VII пленум

ХАНОЙ, июнии 19. (ТАСС). Вьетнамай ажалшадай партиин Центральна Комитедэй hая болоhон VII пленумэй коммюнике Вьетнамай информационно агентство дамжуулба. Хойто Вьетнамда промышленность бии болгохо, хүгжөөхэ асуудалнуудые тэндэ зүбшэн хэлсэбэ.

Социализмын материально-техническэ үндэhэ hуури бии болгохо түрүүшын шатада бэелүүлэгдэхэ зорилгонуудые, түрүүшын табан жэлэй туршада промышленностиие хүгжөөхэ түсэб пленум хараалба.

Социалистическэ индустриализаци хадаа социализмда шэлжэн орохо үеымнай гол зорилго болоно гээд Вьетнамай ажалшадай партиин ЦК-гай VII пленумэй резолюци соо хэлэгдэнэ.

Суфанувонгын мэдүүлгэ

ПЕКИН, июнии 19. (ТАСС). Синьхуа агентствын корреспондентын мэдээсэhээр, Нео Лао Хак Сат гэдэг партиин түрүүлэгшэ хан изагуурта Суфанувонгын мэдүүлгые Патет-Лао радиостанци дамжуулаа.

Национальна нэгэдэлэй правительство бии болгоhон ушар бүхы лаос арадай агуу ехэ илалта болоно гэжэ хан изагуурта Суфанувонг тэмдэглэбэ. Тиигэжэ Лаосой асуудалые амгалан ёhoop шиидхэхэ хуулита үндэhэ hуури бии болгогдобо гэжэ тэрэ үргэлжэлүүлээ. Зүгөөр Холбоото Штадууд, тэдэнэй хүлhэншэд энэ хэлсээе буруутуулхын түлөө хорото аашa гаргана. Дээрмэшэдые буу зэбсэг сүлөөлэгдэhэн районуудта америкын самолёдууд буулгана. Холбоото Штадууд Лаосто сэрэгүүдые урдынхидаал адляар барижа байhаар. Носаванай тала баригшадта саашадаашье сэрэгэй туhаламжа үзүүлхэ. Гурбан хан изагууртанай зүбшэhэн хэлсээе «Национальна суглаанай» үндэр дуунда Холбоото Штадууд, Носаванай тала баригшад табиха hэдэлгэтэй. Энэ hэдэлгэнь Цюрихтэ баталагдаhан коммюникетэй таараланагүй гэжэ Суфанувонг hанамжалба. Һая баталагдаhан хэлсээе буруутуулха зорилго иигэжэ табигдана гээд хан изагуурта үргэлжэлүүлэн хэлэбэ.

Лаосой хуулита правительство, Нео Лао Хак Сат, лаос арад «Национальна суглаае» мэдэрнэгүй гээд Суфанувонг мэдүүлээ.

Үнэн зүб хэрэг илан мандаха гэжэ Кубын хүдэлмэришэд мэдүүлнэ

ГАВАНА, июнии 19. ТАСС-ай корреспондент А. Иванников мэдээсэнэ:

Амгалан ёhоной ажал хэжэ байhан хүдэлмэришэд, таряашад, алба хаагшад, элдэб ажалтай бусад хүнүүд бүгэдөөрөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха, дэлхэйн бүхы арадуудай хоорондохи хани барисаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулха гэжэ оролдоно.

Пинар-дель-Рио провинцидахи Кабанас нютагай саахарай заводто ТАСС-ай корреспондент hаяхан ошобо.

Бидэнэр амгалан ёhoop зэргэ оршон байха хүсэлтэйбди. Дайн байлдаан мааналта хэрэггүй. Дайн байлдаае дэлхэйн хүн зон үзэн ядадаг гэжэ саахарай заводой хүдэлмэришэд мэдүүлээ.

Буу зэбсэг хуряаха асуудалда зорюулагдаhан бүхэлдэлхэйн конгрессые зарлаха үүсхэл тэндэхи хүдэлмэришэд бүримүhэн hайшаана.

Италиин хүн зон эб найрамдал бэхижүүлхын, ядерна зэбсэг туршалга болюулхын түлөө улам эдэбхитэйгээр тэмсэнэ. Тиигэжэ тэдэнэр эб найрамдалай аяншалгада гарадаг болоо. Зураг дээрэ: Эб найрамдалай аяншалгада хабаадагшад Меццаноhоо Равенна ошожо ябана.

ТАСС-ай фотохроника.

ГДР-тэ эсэргүү шэнэ хорото ааша

БЕРЛИН, июнии 19. (ТАСС). Германиин Демократическа Республикын дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хэблэлэй ведомство мүнөөдэр үдэшэлэн мэдээсэл хэбэ. ГДР-эй хилэ шадархи полициинхидтэ эсэргүү шэнэ хорото аашa гаргагдаа гээд тэндэнь заагдана. Тиигэжэ ГДР-эй ниислэлэй, Баруун Берлинэй хилэ дээрэ, Иерусалимштрассе гэдэг үйлсэдэ Баруун Берлинэй тагнуулшан баригдаа. Газар доогуур малтагдаhан нүхөөр Баруун Берлинhээ энэ тагнуулшан ГДР-эй газар дээрэ гаража ерэбэ. Тэрэниие бариха гэхэдэнь эсэргүүсэбэ. ГДР-эй хилэ шадарай полициин алба хэдэг ефрейтор Рейнгольд Пауль Х... гэгшые тэрэ хэды буудаалаа. Тиигээд тэрэ тагнуулшан Баруун Берлин тээшэ гүйжэ арилhан байна.

ФРГ-гэй канцлер Аденауэрай, Баруун Берлинэй бургомистр Брандт гэгшэдэй Баруун Берлиндэ хорото зорилготой үгэ хэлэhэнэй hүүлэ иимэ аашa гаргагдаа гэжэ дотоодын хэрэгүүдэй министерство тэмдэглэнэ.

Албаяа хэжэ байhан ефрейтор Хун гэгшые Баруун Германиин, Баруун Берлинэй хархис этэгээдүүдэй тагнуулшанай алаhаниие Германиин Демократическа Республикын хүн зон зэбүүрхэн буруушаана.

Джакарта ошохо замдаа Рангун город хүрэбэ

РАНГУН, июнии 19. (ТАСС). Советскэ Союзай агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй главна командалагша, авиациин главна маршал К. А. Вершинин Джакарта ошохо замдаа мүнөөдэр эндэ ерэбэ. Бирмын агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй командалагша, революционно Соведэй гэшүүн, бригадир Клифт, Бирмын агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй ахалагша офицернүүд, советскэ посольствын хүдэлмэрилэгшэд аэродром дээрэ К. А. Вершининиие угтаба.

ЭБ НАЙРАМДАЛ ТОГТООН БЭХИЖҮҮЛХЭ

ДЕЛИ, июнии 18. (ТАСС). Ядерна зэбсэгээр зэбсэгжэлгэтэй тэмсэхэ асуудалаар зарлагдаhан конгрессэй түгэсхэлэй заседани мүнөөдэр эндэ болобо. Гандиин нэрэмжэтэ эб найрамдалай жасын гүйсэдком энэ конференциие үүсхэл гаргажа зарлаhан юм.

Конгрессто хабаадагшадые Индиин вице-президент д-р Закир Хусейн амаршалаад, Номгон океан дээрэ США-гай хэжэ байhан ядерна туршалгануудые болюулха тэмсэл хэхые уряалаа.

Индиин премьер-министр Неру тэндэ үгэ хэлэбэ. Буу зэбсэг хуряаха, дайн байлдаагүйгөөр эб найрамдал тогтоохо шухала гэжэ Неру тэмдэглэбэ. Энэ hайн hайхан уг зорилготой хэрэгые бэелүүлхын түлөө нэн түрүүндэ ядерна туршалгануудые дары болюулха, ядерна hомотой бомбонуудые хэхээ болихо хэрэгтэй гээд премьер-министр дурадхаба. Дайн байлдаан эсэслэн усадхагдаха ёhотой гэжэ Неругэй хэлэхэдэ, зал соо байhан хүн зон ехэ баяртайгаар угтаба. Ядерна туршалгануудые саашаданьүргэлжэлхэдэ ядерна зэбсэг ехээр бэлдэхэ эрхэ байдал бии болгогдоно. Тиигэжэ тулалдаанууд боложо магад байна бшуу. Айхабтар ехэ аюул хойшолонтой термоядерна дайн эхилхэдээ болохо гэжэ премьер-министр Неру тэмдэглээ. Хэрбээ уласхоорондын шахардуу шанга байдалай hуларуулагдаа hаань, Азида, Африкада, Европодо атомна зэбсэггүй зоно бии болгогдохо hэн гэжэ Неру үргэлжэлүүлбэ.

Мэдээжэ совет эрдэмтэн-физик, академик И. Е. Тамм гэгшын хэлэхые конференцидэ хабаадагшад ехэ hонирхолтойгоор шагнаба. Ядерна зэбсэг США-гай туршаха ябадал туйлай ехэ аюул хойшолонтой гээд совет эрдэмтэ тэмдэглэhэн байна.

Ядерна зэбсэг ехээр бэ... хэ ябадалтай сэхэ шууд ... сэхыень бүхы дэлхэйн эб ... рамдалда дуратай хүн... конгресс уряалба.

Редакторай орлог...
М. Н. НИМА...

Манай адрес, телефонуу...

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. ТЕЛЕФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. редактора 32-74, ответ. секретаря—27-37, отделов партийной жизни, пропаганды—24-74, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности, транспорта, информации 35-14, культуры, литературы и искусства—34-05, ... и рабселькоров—40-49, отдел переводов и корректоров — 35-95, бухгалтерия — 37-32. Для междугородних переговоров—16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н 00904. Зак. № 3362.